

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

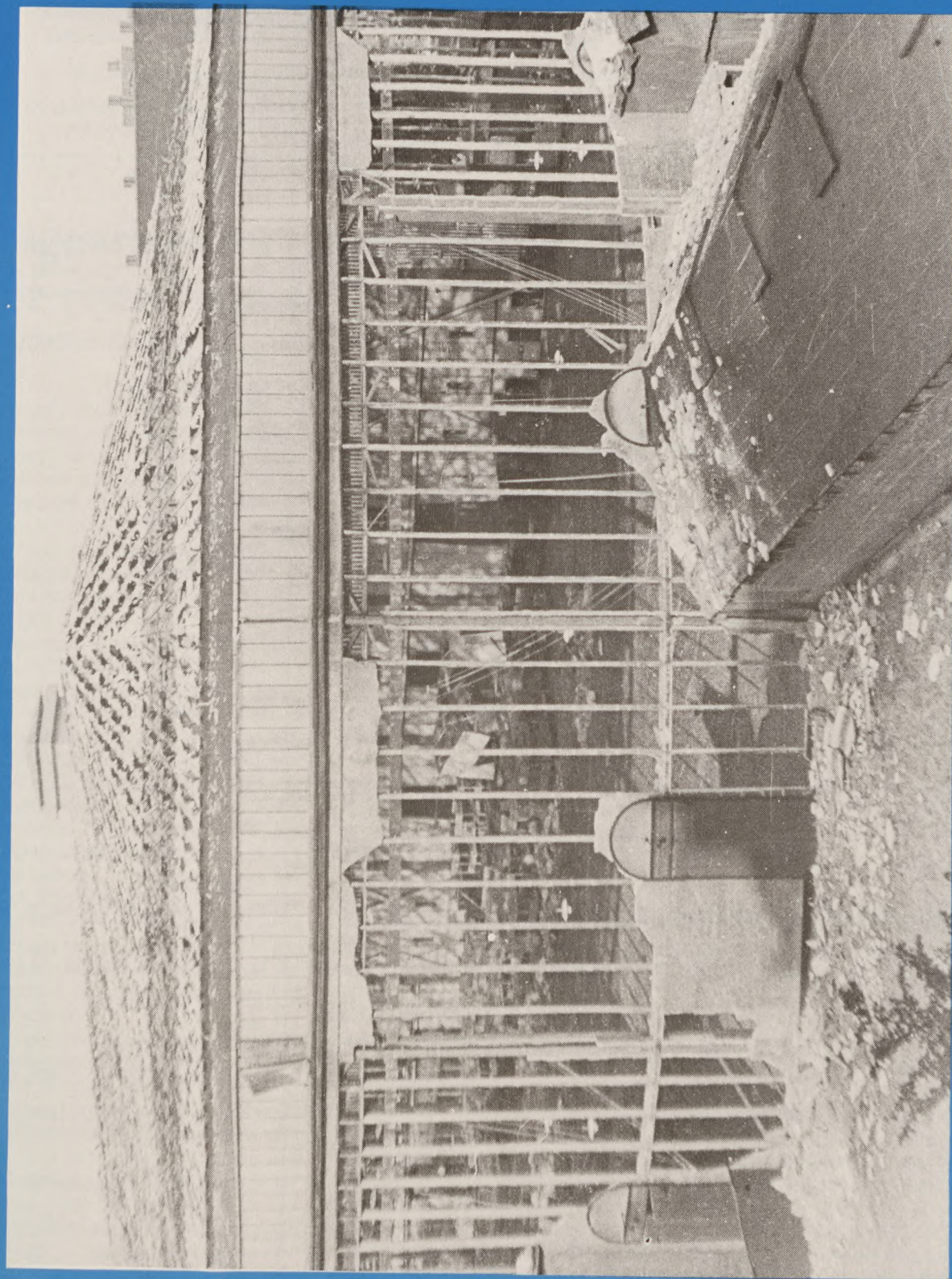
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 4
August
1981

Forum den 24. august 1944.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge).

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen,

Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtstasvej 6, 2900 Hellerup.

Tlf. (01) 62 77 80. Giro 1 00 07 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11,

5874 Lundeberg, Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Skræddermester Povl Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rødovre
Tlf. (02) 91 13 72

Overpostbud E. Holger Grome
Tårnby Torv 24, 2770 Kastrop
Tlf. (01) 50 33 86

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslæt
Tlf. (04) 44 86 04

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Oberst K. Kjeldsen
Hallingager 47, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgård, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

Kontorchef O. Olesen
Leonorasvej 8, 9000 Hasseri, Aalborg
Tlf. (08) 18 04 51

Redaktør Johs. Rasmussen
Omkulevej 9 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 53 35 34

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 1.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

**Pigtraad -
Gestapofangen**

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT

Poul Nielsen, Bjernedevej 40 a,
2700 Brønshøj
(01) 74 26 35
Telefontid 18-19
Giro 9 31 54 54

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDHOLD:

Bør vises i dansk TV	79
Runde dage	81
Erstatningslovens historie VI	84
Godt at vide	85
Ny skolebog fra Thisted	86
Majdanek-processen	89
Bøger	91
Mindeord	91
Foreningerne	93- 96
Dagbogen	98
Adresselisten	100

De efterfølgende numre af vort blad udkommer 15/10 og 15/11 Stof fremsendes senest 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 4

AUGUST 1981

36. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af dansk fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-Klubben . Dachau-Klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen
Gestapo-Fangerne . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

»Pigeorkestret i Auschwitz« bør vises i dansk TV

Af redaktør Edvard Andersen

Samtidig med, at man erfarede om det skræmmende vesttyske rundspørge, der viste, at 18 procent af 7000 adspurgte kunne tænke sig Hitler til magten igen, går der nu hen over Vesttyskland usædvanlig mange TV-udsendelser om nazismens grusomheder. Begge dele er opsigtsvækkende.

Hvad kan forklaringen på de 18 procent være... eller på det endnu mere uhyggelige: at 4 procent »faktisk billiger jødeforfølgelserne«?

Dansk TV-Avis' dygtige korrespondent, Svend Erik Tychsen, forsøgte at finde frem til et svar på det gådefulde. Hvad han fik ud af det, kan man supplere med egne ræsonnementer:

Da filmen »Holocaust« blev vist, vakte det voldsom bevægelse over hele forbundsrepublikken. Hidtil var nazitidens værste rædsler i vidt omfang blevet fortrængt. Forældre undveg så vidt muligt at fortælle deres børn derom. Mange skolebøger bragte kun få linier. Imidlertid åbnede »Holocaust« millioner af unge tyskers øjne, og emnet kunne ikke mere være tabu.

Af dem, der ved rundspørget svarede »egentlig bedre under Hitler«, var de fleste over 50 år, og man kan formode, at de i en slags forvirret vrede over at se deres »fortrængningsmekanisme« slået sønder har ytret sig, som de gjorde. De har dels villet sige, at »det hele ikke var så slemt«, dels benyttet lejligheden til i almindelighed at protestere mod mangt og meget i nutiden, herunder også arbejdsløsheden.

Hvordan det nu end hænger sammen, tør man gå ud fra - eller i hvert fald håbe - at et nyt rundspørge i dag ville give et andet resultat end det foregående. Øjeblikkets mange TV-udsendelser må medvirke dertil. Tilbage af de 18 pct. fra 1979 vil kun være de totalt forbenede - i selskab med et ret ringe antal forvirrede unge. Skulle det ikke være sådan, har Vesttyskland grund til alvorlig bekymring, og vi andre for den sags skyld også.

Blandt de udsendelser, man må fremhæve, er filmatiseringen af den internationale kendte chansonsangerinde *Fania Fenelon's* bog, der skildrer forfatterindens oplevelser som medlem af »Pigeorkestret i Auschwitz«. Dette orkester var et fantastisk og ufatteligt kynisk SS-påfund.

Fenelon-udsendelserne strakte sig over to aftener, den 9. og 10. marts. I tilknytning bragtes et interview med Madame Fania Fenelon, som nu bor i Paris. Hendes far var jødisk og hed Goldstein, hendes mor ikke-jøde, og i Auschwitz udstyredes datteren derfor med *en halv jødestjerne*. Filmen er under titlen »Playing for time« produceret i USA, og der rejstes protester, da man erfarede, at verdensstjernen *Vanessa Redgrave* skulle spille hovedrollen.

Man beskyldte hende for ved tidligere lejlighed at have udvist anti-israelsk holdning, men hun tilbageviste dette, og da man havde set filmen og Vanessa Redgraves mesterlige udførelse af KZ-rollen, forstummede angrebene. Bogens

forfatter Fania Fenelon sagde i TV-interviewet, at hun ikke havde saglige indvendinger mod filmen. Blot kunne hun have ønsket, at den engelske filmstjerne ikke fremtrådte som en 43-årig. Selv var Fania Fenelon nemlig kun 20 år, da hun blev ført til helvedeslejren. »Desuden kunne jeg have ønsket mig, at Vanessa Redgrave midt i rædslerne havde vist enkelte glimt af humor, for det gjorde jeg nemlig, så ung jeg var,« tilføjede den franske forfatter og sangerinde.

Pigeorkestret i Auschwitz skulle musicere, når nye fangetransporter kom til dødslejren. Pigerne... udsultede, med sortrandede øjenhuler, snavsede, syge og iført stribede KZ-laser... kunne også komme ud for, at lejrkommandanten Josef Kramer, midt om natten forlangte, at orkestret skulle spille Schumanns »Träumerei« for ham. »Hver gang vi gjorde det, græd han, ja nærmest hylede,« siger Fania Fenelon. Ved sådanne lejligheder blev pigerne iført »pænere kjoler«, som en kvindelig fangevogter, udstyret med støvler og pisk, opbevarede.

Bortset fra Fania, der ikke blot mestrede flere instrumenter, kunne synge samt skrive noder, stod det sløjt til med orkestrets øvrige medlemmers instrumentale kunnen. Men de sled som vanvittige i panisk angst, fordi de forstod, at det var deres eneste chance for at overleve. Deres dirigent var fangen *Alma Rosé* fra Wien, en niece til Gustav Mahler (og ligeledes udstyret med en halv jødestjerne). Alma Rosé hersede på det voldsomste med orkestret, vidende hvad det gjaldt, og hver enkelt anstrengte sig til grænsen af bevidstløshed.

• Filmen er også en psykologisk analyse, en studie i sindets afveje og afgrunde under angst og pres. Den fortæller

om pludselige og uberettigede skænderier mellem fangerne indbyrdes, om jalousi midt i fortvivlelsen, om grænseløs næstekærlighed, og om det had, som de fleste af dem, der ikke var med i orkestret, kunne nære mod de piger, der var med. En sadistisk kvindelig fangevogter strømmer over af moderkærlighed til et forladt barn, og da det med hendes vidende dræbes i gaskamrene, arrangerer hun sørgemusik. Det samme sker, da også dirigenten Alma Rosé myrdes.

Efter en underdanig og ydmygende samtale med den forbryderiske lejrlege, dr. Mengele, overtager Fania dirigent-hvervet, hvilket en medfange, som er blottet for musikalske evner, rasende sætter sig imod. Hun vil selv dirigere. En nat bliver hele orkestret stuvet sammen på lastvogne og ført til KZ-lejren Bergen-Belsen, og efter bombe-ragnarok befries de af englænderne. Med henblik på båndoptagelse får en af soldaterne Fania Fenelon til med sin på dette tidspunkt skælvende, halvt hviskende stemme at synge »Marseillaisen«. Det høres siden over de allieredes radioer. Båndet eksisterer den dag i dag.

- Jeg har lagt den ufattelige Auschwitz-gru bag mig, sagde Fania Fenelon i tilknytning til TV-udsendelsen. Jeg passer i dag min sang og musik på normal vis, men det skete kan aldrig glemmes. At jeg vel kan hade enkelte mennesker, betyder ikke, at jeg nærer samme følelser for det folk, disse enkelte tilhører. Måtte min bog og filmen være en advarsel til dem, der ikke har taget ved lære, til nynazister og terrorister - uanset hvilken »ideologi« de eventuelt vil dække sig under. Hvad der hændte, må aldrig ske igen.

Sådan sagde også de 60 jødiske borgere, som i en tysk TV-udsendelse tøvendeberegtede om deres rystende oplevelser i Treblinka, Birkenau, Buchenwald, Warszawas ghetto... samt i første række udryddelseslejren Auschwitz.

Ved miraklernes mirakel havde de overlevet. Meningen var jo, at alle jøder skulle myrdes, men for en dels vedkommende skulle det først ske, efter at man i lejren havde draget nytte af deres svinende lille rest af arbejdsevne... f.eks. som ligopsamlere (hvad også sangerinden Fania Fenelon kom ud for).

Mens en del tyske seere nok har sagt, at der jo var tale om en amerikansk produktion, om skuespillere, om dramatik og om filmisk udfoldelse, så stilles de i den på vesttysk initiativ producerede to

timer lange udsendelse »Vidner« over for den skinbarlige virkelighed.

Det var Karl Fruchtmann fra Radio Bremen, der stod for vidne-udsendelsen, som også bragte en række autentiske fotografier. Vidneudsagn fulgte på vidneudsagn, og her er nogle glimt:

- 50-60, ja op til 80-100 blev stuvet og presset sammen i hver af de kreaturvogne, som transporterede os til KZ-lejren... Vi var en uge undervejs i 22 graders kulde mod det ukendte mål... Vi troede, det drejede sig om en arbejdslejr i almindelig forstand... Adskillige døde og blev liggende i vognene... Angsten førte til masse-diarré...

- Ankommet til Auschwitz, uden at ane hvad det var eller hvor det lå, hørte vi råbene: Raus, raus, heraus, ind i rækkerne. Du til venstre, du til højre... rechts, links. De, der så ud til gennem nogen tid at kunne arbejde, blev skubbet eller banket ind i højre række, mens de, der kom i venstre række, fortrinsvis mødre med småbørn, men også mandlige svage, var dømt til døden i gaskamrene. Børn blev revet fra deres skrigende mødre... skrækscene fulgte på skrækscene. Jeg så en mor blive myrdet med skud, da hun vægrede sig...

- Da jeg skulle flyttes til en anden lejr, stemplede de med særligt tatoveringsstempel KZ-nummeret...

Jeg kom fra Holland og var 13 år... min medfange var 17.

- Jeg glemmer aldrig, *aldrig* min mors øjne, da jeg blev revet fra hende. Jeg så hende aldrig mere.

- Vidneudsagn på vidneudsagn gennem to hele timer... også udførlig beskrivelse af gaskamrenes indretning, givet af en lig-opsamlere... Zyklongiften var blågrå og sendtes ind gennem en særlig kanal... Bruseren, som var en attrap... Der var et skjult kighul forover... Jeg overværede, at 20 mødre med deres børn førtes ind i gaskammeret. Der råbtes: Ind i baderummet, hurtigt, schnell, schnell... I får kaffe bagefter.

- Jo, naturligvis så vi dr. Mengele, blev der også sagt. Han var høj og mørkhåret, elegant, og vort første indtryk var, at han egentlig så ud som en ganske pæn mand (Til læsernes orientering: Jagten på KZ-lægen Mengele, som sendte tusinder i gaskamrene og i Auschwitz også udførte oprørende eksperimenter på børn, fortsattes hele

sidste år. Der er ikke blot udsat en dusør på 50.000 dollars for oplysninger, der kan føre til hans arrestation, men også 10.000 dollars til godgørenhedsfondet inden for det politi, som fanger forbryderen. Man har været på sporet af ham i Bolivia og Uruguay, og Simon Wiesenthal rapporterer fra Wien, at der ventes resultat i år.)

På linie med Fania Fenelon understregede de 60, at deres udsagn ikke blev fremsat i destruktiv mening, men for at advare.

TV-udsendelsen »Vidner« sluttede med oplysning om, hvilke lande de medvirkende nu boede i. Det blev også sagt, at tyske seere, som ville i forbindelse med en eller flere af de pågældende, ved henvendelse til det tyske TV kunne få oplysning om adresser.

- Fordelt over de tre vesttyske TV-programmer er der i løbet af et par ugers tid bragt 4-5 andre udsendelser med KZ og forfølgelser som emne. Desuden har man erfaret om f.eks. de evangeliske nazi-præster. Adskillige lever endnu, og 3-4 af dem søgte foran mikrofonen at forklare, hvorfor de sluttede sig til Hitler.

Om *Der Führers* demagogi kunne en af dem huske, at den alt andet end kristelige Hitler sluttede sin for kirkelige kredse holdte tale med et inderligt »Amen«.

Mens en udsendelse som »Vidner« måske ikke egner sig til at blive vist herhjemme, synes det mig oplagt at bringe »Pigeorkestret i Auschwitz«. Helst skulle man undgå den mærkelige modvilje, som fra TV-ledelsens side vistes mod »Holocaust«.

Auschwitz-filmene indeholder meget, som også kan give os danske grund til eftertanke. Desuden vil diskussionen om

Eigild Groot

Vognmand

Messingvej 4

8900 Randers

Telefon 06 - 42 48 36

det chokerende tyske rundspørge nok fortsætte en tid endnu. Og denne diskussion kan, synes det mig, ikke føres uden at man samtidig nævner den stribe TV-udsendelser, som samtidig uden »fortrængninger« er blevet eller bliver bragt i Vesttyskland i denne tid. Det er noget positivt, noget som givet løfte om andet resultat af nye rundspørger.

(Forfatteren af ovenstående artikel, Ed-

vard Andersen, var i mere end 40 år journalist ved dagbladet POLITIKEN. I årene 1933-35 var han bladets korrespondent i Tyskland. Allerede i nazismens første år fik han en skriftlig advarsel fra propagandaminister Goebbels. Senere nåede han at komme i forhør hos Gestapo og i 1935 måtte han skyndsomst forlade Tyskland efter på ny at have pådraget sig nazisternes vrede og opmærksomhed.)

4. Maj dagen 1981

Vi ankommer i god tid af mange års erfaring om vanskelighederne ved at få bilen anbragt. - Ja så har vi som altid nogle med - børn, svigerbørn - og i år vort 3-årige barnebarn.

Et betagende syn hver gang at se blomsterne, som børn (måske første gang de har oplevet en »kirkegård« eller mindepark) har lagt på gravene tidligt på formiddagen. Jeg mindes en lidt vanskelig dreng, som fik lov at være med, hvordan han i lang tid efter 4. maj fik et erinde på mit kontor for ligesom at opleve lidt af stemningen omkring det for ham store øjeblik, at lægge blomster i Mindelunden.

Ja, hvad er så smukkere end at have noget at være fælles om. Det er ikke hadet til det, der skete, men taknemlighed for, at der er en 4. maj, som kan opleves som en festdag.

Vi går stille rundt og ser på navnene på gravene, mindes gode som sørgelige stunder med dem, der fik deres hvilested her i Ryvangen. Så bliver klokken 19, og fakler og projektører bliver tændt ved fællesmonumentet og ved grave og mindeplader.

• Vi går rundt, og jeg for mit vedkommende fortæller en svigersøn, som for første gang oplever 4. maj i Ryvangen, hvad jeg kan huske fra den første 4. maj. Så begyndte militærets musikkorps at spille toner, som vækker minder fra den tid. Pige-koret fra Zahles Skole er med til at give 4. maj en stemning af national fest med de smukke, dejlige sange, som vi holder af.

Haustrup Clemmensens tale var virkelig en hilsen til Mindelunden, som nok mange vil mindes - og som der blev fremhævet, er Ryvangen ej blot en gave -

men også en opgave. De, der ligger der, har betalt for vor frihed og demokrati, som vi skal bære videre.

Efter talen kom 4. maj-budskabet på bånd, hvilket jeg synes godt kunne have været udeladt. Det er, ligesom Mindelunden ikke har plads til »bånd«, der er virkelighed nok at give af, og frihedssangens smukke toner kan sige det mindst lige så godt i virkelig fællessang - ja - og det var der virkelig gjort noget ved i år - til manges glæde - da der var uddelt sangblade.

Når jeg ser tilbage på 4. maj dagene, har jeg en stille bøn, at det, som det er sket enkelte gange 4. maj, kunne lykkes, at vi under højtideligheden kunne samles uden om gravpladsen, bagved eller på den store plæne, således at både blomster og lys kunne ses i en helhed. Det ville give en endnu større følelse af fællesskab.

Annelise Boje

Dansk udsendelse i Sveriges Riksradio

Sveriges Riksradio bragte søndag den 9. august programmet: »Jeg så, da fangerne kom«. Det var Nicoline Fosmarks erindringsblade fra Bernadotteaktionen i april 1945.

Oplæser var den svenske operasanger Suzanne Brenning.

Man havde bibeholdt den danske tekst, men den blev læst på »skandinaviske« af hensyn til de svenskere, der ikke har nogen træning i at forstå det danske modersmål.

Sveriges Riksradio karakteriserer udsendelsen som et fint og dramatisk program. Suzanne Brenning gik med stor interesse ind for at præsentere erindringsbladene i den ånd, i hvilken de er nedfældet. Udsendelsen blev bragt på program I.

Runde dage

Ved en ekspeditionsfejl var listen over runde dage fra Buchenwaldklubben ikke kommet med i juni-nummeret. Den bringes øverst i denne liste - med undskyldning for den forsinkede hilsen.

Alfred Andersen, Carl Bernhardsvej 15, 3., 1817 Kbh. V (Buchenwald) 60 år 3. juli.

Jørgen Larsen, Forchammersvej 26, 2., 1920 Kbh. V (Buchenwald) 60 år 4. juli.

Chr. Frede Andersen, Sverrigsg. 27, 3730 Nexø (Buchenwald) 65 år 5. juli.

Ejner Brandt, Hougårdsg. 9, 4., 2100 Kbh. Ø (Buchenwald) 60 år 6. juli.

Frits Aarslev, Chr. d. II.s Alle 11, 2300 Kbh. S (Buchenwald) 60 år 10. juli.

Poul Normann Hansen, Maglegårdsparken 204, 3., 2750 Ballerup (Buchenwald) 60 år 12. juli.

B. E. Dahl, Nørremarksvej 6, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 70 år 15. juli.

Per Westergaard, Skovvej 42, 5800 Nyborg (Buchenwald) 65 år 16. juli.

Niels Nielsen, Nyelandsvej 22, 3., 2000 Kbh. F (Buchenwald) 80 år 18. juli.

Anker Jørgensen, Strandvej 83, 4880 Nysted (Buchenwald) 65 år 24. juli.

P. J. Bennedbæk, Runebergs Alle 2, 2860 Søborg (Buchenwald) 65 år 2. august.

Ejner Jensen, Fyrrevej 19, 4180 Sorø (Buchenwald) 70 år 5. august.

Svend Chr. Iversen, Rønsvej 5, 2600 Glostrup (Buchenwald, Neuengamme) 70 år 19. august.

E. Storm, Vesterled 5, 3210 Vejby (Buchenwald) 65 år 20. august.

Poul Larsen, Snoghøj Alle 29 C, 2770 Kastrup (Dachau 141.658) 65 år 21. august.

K. Tormod Rasmussen, 2400 NV, 60 år 23. august.

Signe Johnstrup, Louiseg. 11, 9000 Aalborg, 80 år 24. august.

Gerda Rigensborg, 60 år 24. august.

Henry Evan Nelander, Labæk 12, 4300 Holbæk (Buchenwald) 65 år 25. august.

Arved Jensen, Dr. Tværg. 14, 1302 Kbh. K (Neuengamme 51.163) 60 år 27. august.

Simon Peder Laursen, Højtofteg. 14, 8766 Nørre Snede (Buchenwald) 65 år 28. august.

Erik Mønsted, Frederiksberg, 65 år 29. august.

Hans L. Brændstrup, ukendt adr. (Neuengamme 71.151) 65 år 29. august.

Hans Nielsen (Frøslev) 75 år 30. august.

Esther Randers, Æbeløg. 24, 2100 Kbh. Ø, 75 år 1. september.

Robert V. Petersen, langtidssilleg, 70 år 1. september.

Ejner Mortensen, Hirseager 10, 7100 Vejle (Buchenwald) 70 år 2. september.

Frithiof Verner Hansen, Kærparken 35, 2800 Lyngby (Dachau 142.584) 65 år 2. september.

Alfred Andersen, Bregnevej 7, 1., 5220 Odense SØ (Stutthof 25.731) 60 år 2. september.

Ernst Schaumann, (Neuengamme) 60 år 4. september.

Carl Johan Hansen, Corasvej 23, 9990 Skagen, 60 år 5. september.

Knud Madsen, Sønderg. 28, 8700 Horsens (Hannover-Stöcken) 65 år 5. september.

Jens Jørgensen, Skeltoftevej 6, 2800 Lyngby (Buchenwald) 70 år 10. september.

Anders Sloth, Fjordg. 14, 7680 Thyborøn, 65 år 8. september.

Ove Høeg, Frederiksberg, 65 år 8. september.

Carl Buur Jensen, (Neuengamme) 65 år 9. september.

Aage Tranto, Rahbecksvej 5, 3000 Helsingør (Neuengamme) 60 år 9. september.

B. Høgh, Stilledal 35, 2720 Vanløse (Neuengamme 69.200) 75 år 11. september.

M. Breengaard, Birkehøj 10, 2600 Glostrup (Buchenwald) 65 år 11. september.

Hans Georg Voetmann, Grøndalsvej 10, 3., 2000 Kbh. F (Buchenwald) 65 år 11. september.

Alfred Sørensen, langtidssilleg, 70 år 13. september.

Kaj Wadsbach Petersen, Lundbjerggårdsvej 228, 2740 Skovlunde (Neuengamme, Sachsenhausen) 65 år 16. september.

Ejnar Rommerdahl, Teisensvej 7, 9400 Nørresundby, 65 år 16. september.

Anders Grumløse, Henrik Ibsensvej 28, 1813 Kbh. V (Sachsenhausen) 80 år 19. september.

Arnold Nielsen, C. V. Jensensvej 9, 9000 Aalborg, 60 år 22. september.

Aage Severinsen, Krakasvej 32, 2800 Lyngby (Buchenwald) 65 år 23. september.

Søren J. Larsen, Søster Katinkas Hus, Sdr. Skovvej, 9000 Aalborg, 75 år 26. september.

Rich. Høxbroe, Slotsherrensvej 78, 2720 Vanløse (Buchenwald) 60 år 3. oktober.

Carla Munkholm, Ligustervej 8, 9000 Aalborg, 80 år 3. oktober.

Frits Otto, Ungarnsg. 19, 2300 Kbh. S (Neuengamme 67.097) 70 år 5. oktober.

Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ (Sachsenhausen 73.101) 65 år 6. oktober.

Erik Richter, Kirkebakken 67, 9270 Klarup (Dachau 142.643) 60 år 9. oktober.

Børge Olsen, Hvolbæk Søndergaard, 8660 Skanderborg (Neuengamme 68.398) 70 år 13. oktober.

Carlo Rasmussen, Nykær 65, 2610 Rødovre (Neuengamme 68.317) 65 år 14. oktober.

Walther A. Theiss, Espergærde, 85 år 17. oktober.

Eva Gerike, 2400 NV, 70 år 18. oktober.

Herluf Bruhn, Vesterbrogade 145, 3., 1620 Kbh. V (Buchenwald) 65 år 18. oktober.

Jørn Hess Thaysen, Frederik V.s Vej 21, 2100 Kbh. Ø (Dachau) 60 år 19. oktober.

Carl Fr. Hansen, Lillevang 5, 3650 Ølstykke, (Dachau 142.587) 65 år 19. oktober.

Orla F. Rasmussen, Frederiksgade 62, 8700 Horsens (Neuengamme 68.340) 70 år 19. oktober.

Lilly Staub, Lumbyesvej 4 - 106, 7000 Fredericia, 70 år 19. oktober.

FORENING FOR FRIHED OG RET FYLDER 20 ÅR

Folkebevægelsen Amnesty International fylder 20 år i år. De 300.000 medlemmer i 134 lande arbejder på at få løsladt kvinder og mænd, som er fængslet på grund af deres politiske overbevisning, hudfarve, køn eller religion og afstamning.

Bevægelsen er imod tortur og dødsstraf og arbejder på, at alle fanger kommer for en domstol og får en retfærdig retsbehandling.

Foreningen erkender, at man har været for tilbageholdende med at fortælle noget om arbejdet og sig selv. Kræfterne er brugt på det praktiske arbejde.

I Danmark har organisationen 12.000 medlemmer, men man håber at få blot en procent af danskerne som medlemmer, altså ca. 50.000.

Et medlemsskab koster 120 kroner om året, det halve for studerende, arbejdsløse og pensionister. Flere oplysninger på telefon 01-11.75.41.

Samvittighedsfanger findes overalt, mener Amnesty International.

knud malthe poulsen

RØNLEV FORLADER SIKRINGSSTYRELSEN

Kontorchef Børge Rønlev er nok i fange- og modstandsorganisationerne ubetinget den mest populære embedsmand. Nu forlader han - kort efter sin 60-års dag - sikringsstyrelsen for at overtage hvervet som kontorchef i Vanførefondens sekretariat.

Vi benyttede lejligheden til at snakke lidt med ham og om ham. Ingen kan være i tvivl om, at dette hyggelige lune menneske er en rigtig jyde.

Han er fra Randers-egnen og beder udtrykkelig om at få slået fast, at han er en ægte kronjyde. Student fra Th. Langs skole i Silkeborg, der har udklækket flere kendte navne... bl.a. Susanne Brøgger, siger Rønlev.

»Så til Århus universitet, som jeg forlod i 1948 som cand.oekon., og sprang så lige ud i problemerne, idet jeg blev sekretær i direktoratet for ulykkesforsikringen, hvor mit første sagsområde netop blev besættelsestidens ofre. Man mente dengang i direktoratet, at det område nok var udtømt i løbet af et halvt års tid. Det gik jo anderledes og varede for mit vedkommende foreløbig fire år, indtil jeg i 1952 fik nyt sagsområde.«

I 1960 hentede man ham tilbage til sagerne fra besættelsestiden (»Friedenskæmperafdelingen« som det hedder i daglig tale i sikringsstyrelsen). Og det var i de følgende år, der opstod et nært samarbejde med fange- og modstandsorganisationerne. Der er næppe den forening, han ikke har været en skattet gæst hos, og han røber da også, at han faktisk er æresmedlem af flere af dem.

• Han nøjedes ikke med at være gæst og foredragsholder, men tog faktisk di-

rette del i arbejdet, nærmere betegnet foreningernes arbejde på i 60'erne at gennemføre et udvalgsarbejde med henblik på at få gennemført forbedringer i erstatningsloven.

Det er da faktisk også både en bedrift og en sjældenhed, at en af administrationens embedsmænd sætter sig ned og er med til at udforme de krav og forslag, der skal fremføres overfor administrationen og regeringen. Og som han selv med et stille smil siger: »Det meste blev faktisk gennemført i den form, vi foreslog.« Han smiler også lidt ved oplysningen om, at udvalget i lang tid i indviede kredse simpelt hen blev kaldt »Rønlev-udvalget«.

Også på internationalt plan var han med, ofte som specielt indbudt gæst, når FIR og Verdens-Veteranforbundet holdt internationale møder med spørgsmål om erstatningslovgivning, invaliditetsspørgsmål o.l. var på dagsordenen. Rønlev siger herom, at han mindes disse oplevelser og dette samarbejde med megen glæde.

Da sikringsstyrelsen skulle oprettes i 1973, lod han sig overtale til at påtage sig hvervet som personale- og sekretariatschef for den nyoprettede sikringsstyrelse. Det var et job, der var særdeles krævende, idet det drejede sig om at sammensmelte to gamle direktoraters personale og arbejdsområder. Og selv om vi selvfølgelig savner ham i besættelsestids-sagerne, så har det været en uhyre gevinst for såvel selve sikringsstyrelsen som dens personale, at man fik netop ham til at varetage det job.

Selv om der derefter nu er gået nogle år, så er Rønlev dog stadig en kendt og afholdt person i vore kredse, og en vis kontakt er der stadig, f.eks. er han medlem af bestyrelsen for Bernadottegården

i Roskilde (og som han også selv siger det: en flittig læser af vort blad).

Det glædede ham også meget, at bogstavelig talt alle fange- og modstandsorganisationer var mødt frem til eller sendte en hilsen til afskedsreceptionen i sikringsstyrelsen.

• Hele Rønlevs holdning viser sig også deri, at han gennem mange år har bistået Vanføreforeningen og Vanførefonden, ikke alene ved skrivebordsarbejde, men også i praksis som rejseleder ved flere af Vanføreforeningens udenlandsrejser for medlemmerne.

Herom fortæller han, at det værste, han har været med til, var en sådan tur til Italien med en del kørestolspatienter, og så svigtede hotellets elevator i flere dage, så rejselederne måtte bære mange af deltagerne op og ned ad trapperne, »Det var en drøj omgang,« siger han.

Og nu flytter han så ind i Vanførefonden, hvis arbejde også altid har stået hans hjerte nær. Vi ønsker held og lykke, og forhåbentlig også af og til på gensyn.

5 ÅRS FØDELS DAG PÅ BERNADOTTEGÅRDEN I ROSKILDE

Det var en festlig dag, da vi samledes til indvielsen af Bernadottegården i Roskilde den 29. august for nu 5 år siden.

Fem-års-dagen markeres på forskellig måde, bl.a. finder der en reception sted på selve dagen fra 14 til 16. Her vil alle interesserede med fruer være velkomne. Man går selvfølgelig ud fra, at de pågældende på en eller anden måde har tilknytning til modstandsbevægelsen og hjælpearbejdet.

Adressen er Ibsgården 228, Himmellev, 4000, Roskilde.

DÆKKO

PRESENNING KOMPAGNI A/S

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kablejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

Glarmesterfirmaet

J. DIDERICHSEN

Amager Landevej 47 - 2770 Kastrup

Tlf. (01) 50 42 18

Erstatnings- lovens historie og tal VI

Ved udgangen af 1968 kom en lovændring, der gav direktoratet adgang til at yde forskud på erstatninger, ligesom der vedtoges en forhøjelse af den særlige begravelseshjælp. Denne hjælp gives ved siden af den begravelseshjælp, der ydes i henhold til sygesikringsloven. Det blev samtidig godkendt, at hjælpen gives til alle berettigede uden krav om dokumentation for afholdte udgifter.

Ved folketingets behandling sagde Haunstrup Clemmensen (konservativ), at der nok ville blive behov for yderligere forbedringer og pegede på 25-året for befrielsen som en passende lejlighed, idet han bl.a. sagde: - Jeg tror, der her ligger menneskelige problemer, som det danske samfund simpelt hen ikke kan være bekendt at afvise.

Op Hanne Reintoft efterlyste en bestemmelse om regelmæssige lægeundersøgelser af alle tidligere KZ-fanger.

Socialdemokraten Kaj Bundvad tilføjede: - Vi vil gerne se på, om vi kom langt nok sidst, da vi reviderede loven, eller om vi skal gå ét skridt videre.

Op venstremanden Per Federspiel var ikke ængstelig for en liberal administration eller liberal udformning af loven og sagde: - Vi er dog endnu nogle, der husker besættelsestiden og de problemer, der opstod.

Ny kritik og nye ændringer

Selv om erstatningslovens sigte havde været det bedst mulige, blev det trods de ændringer, der allerede var foretaget, efterhånden klart, at lovgiverne i 1945 ikke havde kunnet forudse udviklingen. Af den spredte kritik fremstod efterhånden en udbredt misfornøjelse, der affødte nye krav. »Gestapo-Fangen« bragte således i nr. 1-2 i 1969 en artikel af formanden for Toldgrænsekorpset (tidl. Grænsegendarmeriet) J. P. Høgh, med overskriften »Det er ikke for sent, men det haster«. Artiklen sluttede med disse noget bitre ord: »Sådan kan det ikke

blive ved. Vi må råbe myndighederne i øret, at de mange forsikringer for snart 24 år siden om, at ingen skal blive glemt, stadig har gyldighed. Loven må revideres ganske radikalt, og alle spørgsmål må behandles. Forberedelserne må ikke vente til jubilæumsåret. Tænk på alle de mennesker, der dør hvert år. De tæller også med!«

Kort tid efter fremlagde socialminister Nathalie Lind forslag til en lovændring. I den forbindelse fik folketingsudvalget en række henvendelser, bl.a. fra Fangesammenslutningen, Frihedskampens Veteraner, Udvalget af tidligere Fanger og Modstandsfolk, Toldtjenestemændenes Forbund, Foreningen af Spaniensfrivillige m.fl.

Folketingets socialudvalg havde en indgående drøftelse om, hvorvidt der skulle slækkes på kravet om årsagsforbindelse mellem en konstateret lidelse og de forhold, hvorunder den pågældende havde levet i besættelsestiden. Ministeren erkendte, at det efterhånden som de skadelidte er kommet op i årene er blevet vanskeligere at skelne mellem, om en invaliditet skyldes besættelsestiden eller en almindelig alderssvækkelse.

Ministeren gik derfor ind for, at invaliditet på 25 pct. og derover hos skadelidte, der tilhørte grupper, der havde været udsat for usædvanlig hård belastning, skulle henføres til en mildere bevisførelse, medmindre det var åbenbart, at der ikke var en sådan forbindelse.

De grupper, det drejer sig om, er personer, der

- 1) har været deporteret til KZ-lejr eller fængsel i udlandet
- 2) har sejlet i mindst 6 måneder på danske eller udenlandske skibe under allieret kontrol i krigsfarvand
- 3) har deltaget aktivt i mindst 1 år i organiseret, belastende modstandsarbejde
- 4) eller som efter mindst 6 måneders organiseret modstandsarbejde har været i tysk fængsel eller lejr i Danmark og herunder været udsat for usædvanlig hård psykisk belastning.

Grupperne 1 og 2 er klart afgrænsede.

Gruppe 3 omfatter langtidsillegale modstandsfolk, fortrinsvis eftersøgte. Som eksempel på hård belastning nævnte ministeren

- a) stikkerlikvidering
- b) sabotageaktioner med betydelig risiko

- c) modtagning og transport af allierede agenter, våben og andet krigsmateriel
- d) radiotjeneste
- e) efterretningstjeneste af særlig farlig karakter i det fjendtlige udland eller her i landet.

For gruppe 4 kan der ikke opstilles så faste rammer. Men som eksempel på hård psykisk belastning nævnes skinhenrettelser, stadig udsættelse af egen henrettelse, henrettelse af pårørende eller nære venner.

Ændringsforslaget gav ligeledes den efterladte ægtefælle ret til erstatning efter den mildere bevisregel.

Fra folketingsdebatten kan nævnes enkelte bemærkninger:

Socialdemokraten Frode Jakobsen: - Efter 15, 20, 25 års forløb er det vanskeligt at påvise årsagssammenhæng mellem det, man har gennemgået og sygdom eller død. Det er derfor rimeligt, at vi, modsat hvad der ellers er skik, vender bevisbyrden om: at vi er tilfredse med, at det ikke klart kan slås fast, at der ikke eksisterer nogen sammenhæng, det føler vi som en retfærdighedshandling over for dem, der kom til at betale dyrest for besættelsestiden.

Haunstrup Clemmensen (konservativ) kaldte sagens behandling et eksempel på tværpolitisk samarbejde.

Per Federspiel (venstre) sagde bl. a. »Ændringerne er rigtige og retfærdige«. Om det er de sidste ord, der er sagt om erstatningsloven, ville han lade være usagt og gik ud fra, at ministeren ville være lydhør. Udtrykte endvidere ønsket om, at man i næste folketingssamling kunne finde udvej for at styrke Frihedsfonden, der måtte være det naturlige organ til at hjælpe i de tilfælde, som af den ene eller anden grund ikke kunne dækkes af lovens formuleringer.

Kurt Brauer (SF) tilsluttede sig Federspiels bemærkninger og sagde, at det sidste ord måske ikke er sagt endnu. Afgørende ville være, *hvordan ofrene og deres organisationer opfattede administrationen og praksis efter vedtagelsen af ændringen*. Rttede også en tak for godt samarbejde om ændringerne.

Hædersgaven

Ved en lov nr. 115 af 24. marts 1970 vedtoges en regulering af hædersgaven. Samtidig vedtoges en særlig forhøjelse af hædersgaven til personer, der får hædersgaven og som desuden får almindelig invalidepension.

Forhøjelsen var på 1800 kr. Forhøjelsen bortfalder imidlertid, når man ved

67-års alderen overgår fra invalidepension til folkepension.

Samtidig vedtoges en ny regulering af erstatningerne og beregningsgrundlaget, således at de pr. 1. juli 1969 forhøjes med 2 pct. For tiden efter 1. juli 1969 skulle beløbene derefter forhøjes (evt. nedsættes) i takt med lønnen til en tjenestemand i statens lønramme 7. Ændringen stod i forbindelse med en ændring af tjenestemandsløven.

(FORTSÆTTES)

GODT AT VIDE

Afslag skal begrundes

Vi er blevet spurgt, om socialforvaltningen skal begrunde et eventuelt afslag. Og vi kan oplyse, at der er givet regler herom i socialministeriets cirkulære af 15. august 1975 om bistandsloven. Det hedder heri:

»Af hensyn til ansøgerens bedømmelse af klagemulighederne er det af betydning, at de myndigheder, der træffer afgørelse i første eller anden instans i meddelelsen til pågældende omtaler den bestemmelse i bistandsloven, der danner afgørelsen og det forhold, der er afgørende for sagens udfald. Afgørelser af indgribende betydning bør forsynes med skriftlig begrundelse. Man skal i øvrigt henstille, at de kommunale, sociale myndigheder som led i deres almindelige rådgivningsvirksomhed i forbindelse med afgørelsen giver den enkelte ansøger vejledning om klagemulighederne (herunder om eventuelle frister og om udformning af klagen).«

Efterløn

Man kan ikke samtidig få efterløn og folkepension. Efterlønnen ophører, når man er fyldt 67 år og får folkepension. Man kan udtræde af efterlønsoverordningen, hvis man vil vende tilbage til arbejdsmarkedet, men så kan man ikke senere vende tilbage til efterlønnen.

Når man får efterløn, må man ikke have erhvervsarbejde i mere end 200 timer ialt om året.

Arbejde indenfor de tilladte 200 timer medfører ikke fradrag i efterlønnen, ligesom visse »arbejdsfri« indtægter heller ikke medfører fradrag. Det gælder f.eks. kapitalpensioner, der udbetales som éngangsbeløb, udbetaling af forsik-

ringer og livrenter, der ikke har forbindelse med et tidligere ansættelsesforhold, pension eller ægtefælle, underholdsbidrag, erstatning efter ulykkesforsikringsloven (nu arbejdsskadeforsikringsloven), indtægt ved salg af fast ejendom m.m. Renteudbetalinger i henhold til erstatningsloven medfører heller ikke fradrag.

Derimod sker der fradrag, hvis man får løbende udbetalinger fra pensionsordninger fra et tidligere ansættelsesforhold samt for beløb, der udbetales af tidligere arbejdsgiver eller organisation som supplement til efterlønnen.

Det er en betingelse for efterløn, at man har været medlem af en arbejdsløshedskasse i mindst 5 år inden for de sidste 10 år, og at man er dagpengeberettiget (der er tale om en stramning af reglerne).

Efterlønnens størrelse er i de første 2 1/2 år den samme som højeste dagpengesats fra arbejdsløshedskassen. De følgende 2 år nedsættes efterlønnen til 80 pct. af højeste dagpengesats og derefter til 60 pct. Deltidsforsikrede kan få efterløn med højst 2/3 af efterlønnen for heltidsforsikrede.

Plejhjemsbeboeres økonomiske forhold

Som svar på flere spørgsmål skal vi oplyse følgende:

Mange pensionister på plejehjem har pr. 1. januar fået meddelelse om, at deres egen betaling for opholdet er ændret. Det skyldes, at omregning af pensionen sker hvert år pr. 1. januar på grundlag af den seneste slutlignede indtægt. Samtidig sker der omregning af det beløb, pensionisten skal betale for opholdet.

For enlige gælder, at pensionen med tillæg bortfalder, idet pensionen (invalid- el. folkepensionen) indgår som del af betalingen for opholdet. Dog udbetales der af pensionen et beløb til personlige fornødenheder (pr. 1. juli 1980 var det 365 kr.)

Har pensionisten anden indtægt (rente af formue, tjenestemand- eller anden privat pension) skal den pågældende for opholdet på plejehjemmet betale 60 pct. af disse indtægter. Der skal dog for-

inden fradrages eventuelle udgifter til personlige skatter, således at de 60 pct. kun må beregnes af restbeløbet. Der er desuden for hvert plejehjem fastsat et maksimum for størrelsen af denne egenbetaling.

For ægtepar, der begge optages på plejehjem, gælder samme regler. Hver af ægtefællerne får af sin pension udbetalt et lommepengebeløb (pr. 1. juli 1980 på 365 kr. som ovenfor nævnt). Betaling for opholdet udgør her ligeledes 60 pct. af indtægterne udover den sociale pension.

For ægtepar, hvor den ene ægtefælle får ophold på plejehjem, medens den anden ægtefælle bliver i sit eget hjem, gælder særlige regler. Får begge ægtefæller pension, bliver den hjemmeboende ægtefælles pension forhøjet, idet den fremtidig skal fastsættes efter satsen for »enlige«. Ægtefællen på plejehjemmet får udbetalt lommepengebeløbet.

Af eventuelle øvrige indtægter skal afsættes et passende rundeligt beløb til forsørgelse af den hjemmeboende ægtefælle, førend der beregnes betaling for plejehjemsopholdet.

Det beror imidlertid på et skøn, hvad kommunen anser for passende at afsætte af pensionistens indtægter til forsørgelse af den hjemmeboende ægtefælle. Heri skal indgå en vurdering i det konkrete tilfælde, således at individuelle økonomiske forpligtelser, herunder udgiften til den hidtidige bolig, tilgodeses. Det skal tilstræbes, at den hjemmeboende indenfor rimelighedens grænser får mulighed for at videreføre tilværelsen på samme økonomiske niveau og i hvert fald med mulighed for at opretholde hjemmet og bevare den hidtidige bolig. Men normalt skal der foreligge ret store indtægter, før der bliver tale om, at der skal erlægges nogen betaling til plejehjemmet, når den anden ægtefælle forbliver i sit eget hjem.

Socialindkomsten

Vi vil i næste nummer bringe nogle oplysninger om socialindkomsten og dens indvirkning for de af vore læsere, der modtager rente i henhold til erstatningsloven.

Kammeraternes Hjælpefond

er raske kammeraters hilsen
til de syge

KLASSE FRA THISTED BAG BOG OM BYEN 1940-45

En skoleklasse i Thisted har sammen med deres lærer skrevet en skolebog, som nok skal blive læst af egnens elever og måske især og med blandede følelser af deres forældre og bedsteforældre, skriver Aalborg Stiftstidende. Det er den afgæede 10.C. på Østre Skole og lærer Anders Schousgaard, som står for bogen »Thisted under besættelsen 1940-45«.

Bogen har undertitlen »En kommenteret kildesamling« og er let tilgængelig, og den vil utvivlsomt gøre denne periode i Danmarkshistorien mere spændende for skolebørnene.

Deri vil de kunne genkende en hel del fra hverdagen og få sat lokale besættelsestidshændelser på plads. Ud over, at den gør det historiske nærværende.

• Bogen er udgivet af Amtscentralen for undervisningsmidler i Thisted, og materialet til den her hentet fra private, Byhistorisk Arkiv og i væsentligste grad fra fem årgange af de tre Thisted-aviser, der udkom under besættelsen: »Thisted Amts Tidende?«, »Thisted Amts Avis« og »Socialdemokraten«. Bladene var censurerede af tyskerne, så mange hændelser fra egnen for maj 1945 er avismæssigt forbigået i tavshed.

Men på det område har klassen fået bistand fra Thisted Socialdemokrats »Blade af redaktørens Dagbog«, da der i disse dagbogoptegnelser fortæller mere udførligt om de enkelte hændelser.

En skildring af hverdagen

Klassen har arbejdet med bogen i det meste af et skoleår, og om projektet skriver lærer Anders Schousgaard i forordet:

- Vort mål var fra begyndelsen at skildre hverdagen i Thisted by under besættelsen, og vi har ikke forsøgt at drage enkeltpersoner frem, selv om vi naturligvis er klar over, at enkelte har ydet en større indsats i fredens tjeneste end andre.

Det er vort håb, at dette materiale, som nu er gjort tilgængeligt, kan medvirke til at kaste lys over en tid, som var præget af mørke. Det er ligeledes vort håb, at de skoleelever, som måtte få dette materiale i hænde, vil tænke lidt over denne periode af Thistedts historie - de fem forbandede år - for dette må aldrig ske igen, skriver Anders Schousgaard.

Materialet er samlet i emner, som eleverne har kommenteret. Der er om tyskernes indtog i byen og ophold, om Thisted-borgernes hverdag og forlystelser, moden under besættelsen, rationeringer og meget andet.

BROMÆRKE TIL FORDEL FOR FRIHEDSFONDEN

I forbindelse med artiklerne om den gamle pontonbro i Stiftstidende for nylig blev det nævnt, at man ophørte med at opkræve bropenge på den ny bro i 1936, og at dette blev fejret med musik og flag. Ikke desto mindre er jeg i besiddelse af et rødt 25 øres bromærke fra 1946, som er påstemplet 4. maj dagen. I hvilken anledning skulle man dengang betale for at komme over broen? spørger A.K. i Svenstrup.

SVAR: Det er korrekt, at bropenge ikke blev opkrævet efter 1936. Det 25 øres mærke, De endnu gemmer, er ganske rigtigt fra 4. maj 1946, da lokal-komiteen for modstandskampen i lighed med lokalkomiteer landet over satte sig for at skaffe midler til Frihedsfondens arbejde. Formand for komiteen i Aalborg var dengang vinhandler, konsul Sigurd Müller, og blandt de mange arrangementer, som blev stabled på benene, var salg af et 25 øres bromærke. Der var selvsagt ikke købetvang.

Aalborg stod sig særdeles fint i byernes indbyrdes »konkurrence« om at skaffe penge til Frihedsfonden, idet der her blev indsamlet over 700.000 kr. En imponerende sum, som ikke blev overgået af nogen anden by, hovedstaden inklusive. Den nette sum og den omstændighed, at kommunen skænkede en gratis byggegrund, var senere afgørende for det tredje 4. maj Kollegiums placering her i Aalborg. Det blev indviet i 1950. Også i 1947 markerede lokalkomiteen 4. maj dagen og skaffede ved den lejlighed omkring 100.000 kr. til Frihedsfondens arbejde.
(Aalborg Stiftstidende 2/2/81)

VAR DER TRE RØDE BUSSE?

Vi ved alle, at der var hvide busser i den svenske redningsaktion, men nu forlyder det, at der også skulle have været tre røde busser. Det svenske Bernadottedetachment har undersøgt sagen, og man er kommet til det resultat, at det sådan set slet ikke forkert, men de tre røde busser blev også overmalet før aktionen, og bagefter blev den hvide farve taget af igen.

I aprilnummeret omtalte vi den originale hvide bus, der var i aktion den 14.-15. marts i forbindelse med det svensk-danske kammeratskabsstævne på Euro-

pagfærgen. Den har gjort tjeneste i forbindelse med Flygtning 81 og havde stationering ved Frihedsmuseet i dagene 5.-31. maj. Senere skal den gøre tjeneste i Stockholm i juni, juli og august. Derefter bliver den stationeret i Skokloster Museum i Stockholm. Der vil derefter være tre originale hvide busser, nemlig den i Frøslev-lejren, den på Akerhus i Oslo og den i Stockholm.

BELGIENS »EICHMANN« FIK SYV ÅR - BETINGET

KIEL 10.7.: Den nu 71-årige Kurt Asche, som under anden verdenskrig var ansvarlig for Hitler-Tysklands kampagne mod jøderne i Belgien, har i Kiel fået syv års fængsel for meddelagtighed i massedeportation af jøder til nazistiske udryddelseslejre.

Kurt Asche, der fik tilnavnet »Belgiens Eichmann«, var SS-løjtnant dengang. Han var med til at sende mindst 10.000 belgiske jøder til dødslejren Auschwitz og andre udryddelseslejre mellem 1941 og 1944.

Fængselsdommen blev gjort betinget som følge af Asches alder.

Hans chef i Belgien, Ernst Böje Ehlers, begik selvmord for ni måneder siden. Han skulle have været dømt i sagen sammen med Asche.

Jødisk verdensstævne i Israel

Som nævnt i juni-nummeret skulle der i juni holdes et verdensstævne for overlevende fra de nazistiske KZ-lejre. Stævnet betegnedes som »Verdensforsamling af jødiske overlevende fra Holocaust«. I præsidiat var bl.a. den israelske præsident Navon, formanden for rådet til minde om helte og martyrerne Arad og formanden for det jødiske verdensforbund af partisaner og fanger, Greyek. Warszawa-ghettoens modstandsfolk var repræsenteret af Benjamin Meed, medens Europaparlamentet var repræsenteret af den kvindelige franske jøde, Simone Veil, der selv var KZ-fange.

I stævnet deltog adskillige tusinde overlevende jøder fra hele verden. Ved åbningen sagde formanden for organisationskomiteen: Det er ingen mindehøjtidelighed. Det er en fest, hvor vi fejrer, at vi lever.

Der blev dog også tid til at mindes, idet man gik i procession til Grædemuren i Jerusalem, hvor der tændtes lys for de seks millioner jøder, der omkom. En repræsentant for de jødiske KZ-fanger sagde her: Vi begynder at blive gamle. Det er vigtigt, at jødeudryddelsen ikke bliver glemt.

Tyske nazister har chokerende stor tilslutning

Gerhart Freys National-Zeitung kan købes i samtlige jernbanekiosker fra Flensborg til München. Hitler er tophistorien hver uge.

18 pct. af Vesttysklands vælgere mener, at forholdene var bedre under den nazistiske diktator Adolf Hitler, fremgår det af en et år lang undersøgelse, foretaget på anmodning af den vesttyske forbundskanslers kontor.

13 pct. af vælgerne har yderliggående højreorienterede synspunkter såsom en kraftig anti-semitisme eller længsel efter en »fører«, oplyser Sinus instituttet i München, der har udført undersøgelsen.

Resultatet af undersøgelsen var så alarmerende, at forbundskansler Helmut Schmidts kontor har tilbageholdt undersøgelsen i flere måneder, skriver nyhedsmagasinet Der Spiegel, der omtaler den hidtil hemmeligholdte rapport i sin mandagsudgave.

München instituttet skal ifølge nyhedsmagasinet have konstateret, at omkring halvdelen af højresympatisørerne går ind for politisk terror.

Instituttets analyse bygger på spørgsmål til 6968 vælgere. En konklusion af undersøgelsen er, at »den typiske nynazist« er en landmand over 50 år, der bor i en by med mellem 2000 og 5000 indbyggere i Hessen eller Bayern. Unge mellem 18 og 21 udgør kun fire pct. af de nynazistiske sympatisører.

Undersøgelsen viser videre, at højre-

tilhængerne går let hen over jødeforfølgelserne under Hitler, og at de er stærkt kritiske over for den vesttyske forbundshær, som de betragter som »en bunke driverter« sammenlignet med Hitlers værnemagt.

De yderliggående betragter den vesttyske regering som en »Marionet« for sejrherrene fra Den anden Verdenskrig, som højrefolkene mener tvang Hitler til at erklære krig.

Tilhængere af Hitler ønsker, at Vesttyskland skal have et »enkelt, stærkt parti«, som kan tage sig af det »ineffektive parlament«, hedder det i undersøgelsen. Den første opgave, som disse højresympatisører ønsker, er at kaste fire femtedele af alle journalister og intellektuelle i fængsel.

DEN GULE STJERNE

Det ser ud til, at den amerikanske »Holocaust«-serie nu får en tysk efterfølger. I hvert fald er en tysk filmmand i gang med en dokumentarserie »Den gule stjerne«, der skal vise tyskerne, hvad der skete under nazismens jødeforfølgel-

ser i årene 1933-45.

Filmmanden hedder Bengt von zur Mühlen, og han har i flere år gennemført filmarkiverne fra Moskva til Washington for at finde materiale til filmen, som han selv ønsker skal være den mest omfattende tysk-producerede film om Hitlers forsøg på at udrydde jøderne.

I modsætning til »Holocaust« er det ikke meningen at dramatisere filmen med en påklæbet »handling«. Den skal holdes i enkel, dokumentarisk form og så realistisk som muligt.

Producenten siger, at han ønsker, at folk skal spørge sig selv om, hvordan det kunne ske - og om de ville have været med til at standse det.

Det er meningen at vise nazistiske filmoptagelser, der ikke før har været vist offentligt. Det drejer sig bl.a. om optagelser fra en lejr i Tjekkosllovakiet i 1944, antagelig Theresienstadt. En scene viser smilende fanger, der arbejder og som spiller fodbold i fritiden - men de hærgede ansigter afslører de virkelige forhold. I en anden rystende scene ser man folk opsamle udmagrede lig i Warszawas ghetto.

Nogle af de mest rystende scener, som von zur Mühlen har indsamlet, er dog ikke medtaget. Hans formål er ikke at skræmme folk, men at bringe oplysning. Og han er klar over, at nogle vil sige, at Tyskland nu har betalt nok for sine synder, og at det nu er på tide at slå en streg over fortiden. Men han er besluttet på at vise, at jødeforfølgelsen ikke kun blev foretaget af en mindre gruppe fanatiske nazister, og at det ikke alene drejer sig om Buchenwald og Auschwitz. Jødeforfølgelsen fandt sted overalt, i hver en by og hver en landsby, hvor vi boede, siger han.

Et udsnit af filmen er nylig vist for pressen, og det konservative vesttyske blad Die Welt siger i en omtale:

»Netop nu, da højreekstremismen er ved at dukke op igen, må en sådan dokumentation om den tilsyneladende harmløse begyndelse til en blodig terror ikke ignoreres.«

Det er meningen at vise filmen på forårets film-festival i Vestberlin. Producenten håber at kunne sælge filmen til brug i biografer og skoler i hele Forbundsrepublikken. Filmene slutter med et billede af et tvillingepar, der overlever Auschwitz. Og det er hensigten at lade deres videre skæbne skildre i den næste film.

-t

Herr.

Knud Althe Poulsen.

Männerzuchthaus Dreibergen,

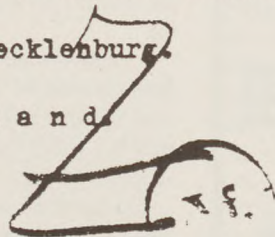
Butzow, Mecklenburg.

Tyskland

277/44

1
II/8.

MARINUS POULSEN
TELEFON 35
FARSØ

23.8.44

K. M. Poulsen har endnu opbevaret de breve, han i fangenskabet i Tyskland modtog hjemmefra. Her ses kuverten til et sådant brev fra forældrene. Med rød blyant har Hilgunt sat sit mærke »Z« og datoen for gennemlæsningen »23. 8. 1944«.

Søndag morgen

En vidunderlig søndag morgen, luften
dirrer af varme.

Stedet Rådhuspladsen.

Gæstearbejdere har slået sig ned foran
Rådhuset.

Sover de måske?

Har de ikke et sted at bo?

Jeg har ondt af dem.

Hvorfor det had mod gæstearbejdere?

Har vi ikke inviteret dem?

Er det nyracisme?

Turister fra alle lande spørger om vej,

man gør det så godt, man kan,

de er taknemmelige for lidt venlighed.

Har vi ikke selv stået i et fremmed land
og spurgt om vej?

Man standser op en stund, det er jo selve
livet,

at opleve, fornemme. Menneskene er jo
ens overalt.

Om det er gæstearbejdere, turister,

vi har alle de samme ønsker

om fred og fordragelighed.

Hvorfor kan vi så ikke enes på inter-
nationalt plan.

Vi fik så mange skrammer, det gør sta-
dig ondt.

Angsten sidder i os, angsten for

hvordan det skal gå vore børn

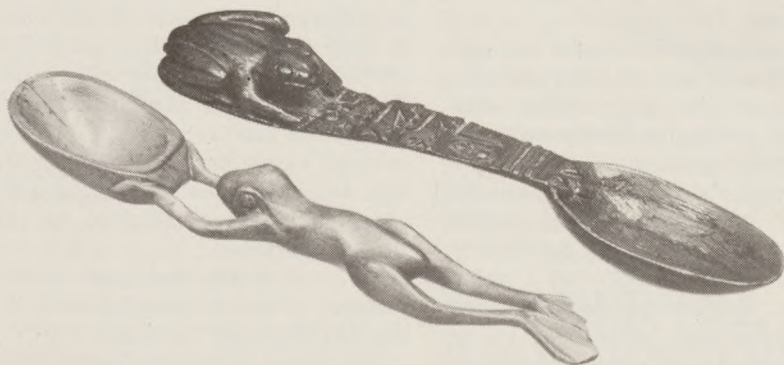
og børnebørn, og deres børn igen.

Dem, der skal føre livet videre.

Lær dem, at vi aldrig mere vil slås.

Kamma Berthelsen

En ske - og dens historie

Jeg var i Frøslevlejren efter transport fra
Horserød, og på grund af de lange aftner
i barakken, skar jeg flere træskeer. De
lignede alle de originale Frøslev-skeer.

En dag ankom der til lejren et læs
brænde af kirsebærtræ. Manden havde
man arresteret og for at hævne sig på
familien, fjernede tyskerne det brænde,
der skulle dække familiens brændsels-
behov for vinteren 1944.

Vi organiserede selvfølgelig alt det vi
kunne.

Jeg lavede af et af stykkerne en svøm-
mende Frøslev som protest mod så tar-
velig en hævn fra tyskernes side.

Senere fik jeg Max Pelving til at give
min kone den under det eneste besøg,
jeg kunne opnå. Han kunne ikke se sym-
bolikken i træskeen.

Træskeen blev senere overgivet til
Frøslevlejrens museum, hvor jeg har set,
at den stadig ligger.

Med venlig hilsen

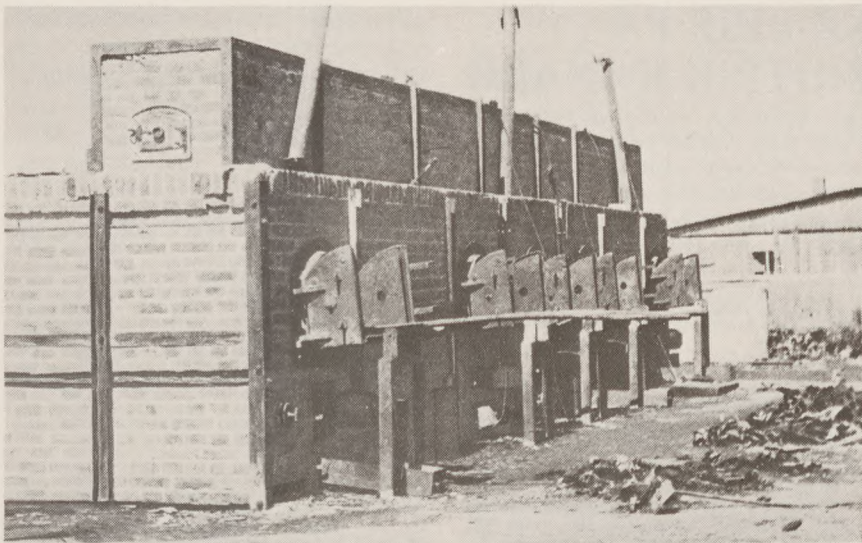
A. M. Rousing, Fredericia

Hitler var narkomisbruger

To læger har forsket i en hidtil ukendt side af
Hitlers liv: Den medicinske. De har fået be-
kræftet formodningerne om, at Hitler tog sto-
re doser medicin, men også hvad det var for
noget og hvordan det påvirkede ham og hans
beslutninger. De konkluderer, at Hitler i dag
med rette kunne kaldes for junkie.

Da Adolf Hitler tog sit eget liv i bunkeren
under Rigskanselliet i Berlin, var han en
skygge af sig selv. Det anses for en historisk
kendsgerning, at han såvel åndeligt som le-
gemligt var et nedbrudt menneske, og det
skyldtes ikke alene, at hans stortyske drømme
var blevet til et mareridt, og at hans Tredje
Rige var knust.

Da Hitler måtte se nederlagets dæmon i øj-
nene, var han på alle måder et menneskeligt
vrag. Af vidnesbyrd fra alle, som var sammen
med ham i bunkeren til det sidste, fremgår
det, at han var indsunken, krumbøjet og gu-
sten. at han havde anfald af rystelammelser,
at hans tankevirksomhed vekslede mellem vi-
sioner og tågetale. Der har været gisninger
om, at Hitler var et narkovrag.

Krematorie-ovne i Majdanek.

MAJDANEK-PROCESSEN EN SKANDALE

Efter en årelang retssag er dommene endelig faldet i processen mod SS-mændene fra den store KZ-lejr Majdanek ved Lublin, hvor ca. 250.000 fanger omkom, pint til døde, dræbt i gaskamrene, hængt, pryglet ihjel, døde af sult eller omkommet under det hårde tvangs-

arbejde.

Kun een af de anklagede blev idømt livsvarigt fængsel, syv fik mellem 5 og 12 års fængsel og en enkelt blev frifundet.

Formanden for den jødiske menighed i Vest-Berlin, Heinz Galinski, sagde i en udtalelse om dommene, at en mulighed for i hvert fald delvis at præcisere det moralske ansvar for en frygtelig fortid er

blevet forsømt.

• En stor del af pressen og offentligheden i hele verden - også i Tyskland selv - har kaldt dommene en skandale og en hån mod ofrene.

En væsentlig del af kritikken retter sig mod den lange tid, det har varet, først at få retssagen rejst og dernæst de lige så mange år, det har varet at få retssagen gennemført. I en ledende artikel herom skrev således »Flensborg Avis« bl.a. følgende:

- I Düsseldorf er dommene faldet. De fylder os med bitterhed, harme og sorg. Reglerne er blevet fulgt, tvivl er kommet de anklagede til gode. Vi kan ikke lide det i dette tilfælde, men holder os til princippet. Og hvad havde ændret sig, selv om der var blevet ikendt flere livsvarige fængselsstraffe?

Det er noget helt andet, der skal ændre sig i et folk for at få gjort op med fortiden. Det ville være godt, om man i det tyske folk for alvor tænkte over, hvorfor det tog så lang tid, inden anklagen blev rejst og retssagen indledt, og hvorfor den trak sådan i langdrag. Det er her skandalen ligger. -

På jagt efter nazi-kunstskat

Oplysninger fra en vesttysk statsborger har ført de østtyske myndigheder på sporet af kunstgenstande til en værdi af millioner af dollars. Det drejer sig om de skatte, nazi-lederen Hermann Göring tilranede sig i de besatte lande i Europa under anden verdenskrig, oplyser det vesttyske nyhedsmagasin Der Spiegel.

I henhold til Der Spiegel har østtyskerne allerede fundet 122 porcelængenstande, deriblandt et dansk stykke fra 1744, mens man endnu leder efter to andre skjulesteder, der ventes at indeholde malerier, skulpturer, juveler og andre effekter i Görings besiddelse.

Østtyskerne begyndte at søge efter kunsts-katten, efter at en vesttysker, som hævdede lige at være vendt hjem fra Sydamerika, havde telefoneret til en østtysk advokat, Karl Kaul, og tilbudt at sælge fire kort, der viste, hvor Görings skjulte skatte var gravet ned.

- Luftwaffes øverste chef, feltmarskal Göring, samlede en af verdens største private kunstsamlinger ved at plyndre museer, gallerier og privatsamlinger i de lande, der under krigen blev besat af Tyskland.

Inden hans anholdelse som krigsforbryder lykkedes det så vidt vides Göring af beordre samlingerne gravet ned i nærheden af sit gods Karin-Halle nord for Berlin.

Der Spiegel oplyser, at manden med oplysningerne, som kalder sig »Weber«, hævder at have været en af de soldater, som var med til at grave skattene ned.

»Weber« har dog tilbageholdt yderligere oplysninger, indtil han når til enighed med østtyskerne om hans »Findeløn«.

Göring døde i 1946 efter at have taget gift blot to timer før han skulle have været hængt som krigsforbryder.

FN-FORBUNDET

FN-forbundet er en organisation, der søger at sprede oplysning om FN's arbejde og bidrage til debatten om de problemer, som FN beskæftiger sig med. Til dette formål udgives bl.a. bladet »FN-Orientering«, der er det eneste uafhængige tidsskrift, der informerer om udviklingen i FN. Bladet udkommer 7 gange årligt. Herudover udgives 2-3 særnumre (bøger) med samlet fremstilling af emner med tilknytning til FN og det internationale samarbejde. Abonnement koster, incl. særnumrene, 70 kr. årligt og kan bestilles direkte fra FN-Forbundet, Kronprinsessegade 9, 1114, København K.

Fangesammenslutningen er kollektivt tilsluttet FN-Forbundet.

KZ-LEJR PÅ BRITISK KANALØ

En engelsk avis har nu fremdraget en af krigens bedst bevarede hemmeligheder - en nazistisk KZ-lejr på engelsk territorium. Det drejer sig om kanaløen Alderney, der i krigens første tid blev besat af tyskerne. Ifølge bladet »Observer« blev 7000 fanger dræbt her.

Det har tidligere været kendt, at nazisterne oprettede en arbejdslejr på øen, men først nu er det afsløret, at der var tale om en dødslejr, hvor fanger blev kastet i havet, hængt eller sultet ihjel. Fangerne var hovedsagelig jødiske modstandsfolk fra Frankrig og i øvrigt politiske fanger fra Holland, Belgien, Polen, Sovjetunionen og Jugoslavien.

Der er kun få overlevende fanger tilbage, men en af dem har fortalt, at på et vist tidspunkt var kun ca. halvdelen af fangerne tilbage, efter at ca. 500 var blevet stranguleret.

Når hemmeligheden først nu bliver kendt, skyldes det dels, at flertallet af fangerne omkom, og dels at hele øens oprindelige befolkning blev evakueret af englænderne, inden tyskerne besatte øen.

- Lejrkommandanten var en major Carl Hoffmann, der senere kom til Østfronten og faldt i sovjetisk fangenskab og blev hængt i Kiew for sine krigsforbrydelser. Andre rygter vil dog vide, at det lykkedes ham at flygte og komme i britisk fangenskab indtil 1948, og at han senere er afgået ved døden.

MINDST 132 AF KIELS JØDER BLEV DRÆBT

En første historisk redegørelse om den jødiske menighed i Kiel i naziårene blev for nylig fremlagt i Kiel af historikeren Dietrich Hauschild. Samtidig fik han af selskabet for kristen-jødisk samarbejde en pris på 3000 DM for en afhandling om jødisk historie i Slesvig-Holsten.

Hauschild indledte redegørelsen med at fremhæve det tragiske deri, at der i en ny oversigt over landet Slesvig-Holstens historie nok nævnes, at der i Hitler-tiden blev bygget motorveje og iværksat landvindingsarbejde langs vestkysten, men forfølgelsen af naziregimets modstandere og jøderne omtales ikke.

Også modstanden mod oplysningsarbejde om nazitidens forhold på lokalt plan foreligger der aktuelle eksempler på. Et forsøg på at beskrive begivenhederne i den lille holstenske by Kaltenkirchen understøttes bl.a. med midler fra forbundsregeringen, men modarbejdes af lokale kredse.

Kildematerialet om jøderne i Kiel fra 1933 til 1945 er stort set tilintetgjort. Nok er mange mindre væsentlige papirer spredt i forskellige arkiver og kontorer, andre dokumenter er dog stadig væk ikke tilgængelige for den videnskabelige forskning. Derfor er Hauschild nødt til at supplere sin viden med bl.a. interviews af øjenvidner.

Ca. 800 jøder i Kiel før 1933

I 1933 talte menigheden 607 personer. Dertil kom et større antal jøder i oplandet, der i religiøs henseende var knyttet til synagogen. Hauschild anslår den samlede menigheds størrelse til ca. 800, hvoraf halvdelen hørte til den »gamle« gruppe, resten var tilvandrede østfra. Til den førstnævnte gruppe hørte overvejende voksne medlemmer, medens børn dominerede hos østjøderne. Dertil kom, at der inden for byens etablerede jødiske befolkningsdel sporede en tendens i retning af assimilation i disse år, f.eks. ved giftermål med ikke-jødiske partnere. Økonomisk betød krisen 1929-31 et knæk for de fleste jødiske familier i Kiel. Menighedens skatteindtægter faldt i denne tid med ca. en trediedel.

Desuden sporede et tiltagende tryk mod jøderne og deres institutioner i takt med den indflydelse nationalsocialisterne efterhånden fik. Siden 1931 havde en nazi-ugeavis udgydt hetz mod Kiels jøder, og det var kredse herfra, der i 1932 iværksatte et sprængstofattentat mod synagogen. Et forsøg fra jødisk side på at få en fordømmelse af dette hærværk fra den officielle evangeliske landskirke førte kun til en almindelig holdt udtalelse imod selve bombardementet, men derudover også en erklæring gående ud på, at man fra kirkeligt hold hav-

de til formål at befri folkets særpræg for utysk ånd og væsensfremmed kultur. Tydeligere kunne kirkens sympati for den »brune bevægelse« og dens ideologi ikke udtrykkes i året før Hitlers magt-overtagelse.

Blodig optakt i 1933

Kort efter nazi-diktaturets etablering i 1933 blev en af byens førende socialdemokratiske kommunalpolitikere, dr. W. Spiegel, myrdet. Han var jøde. En følgende i hele Tyskland gennemført boykot af jødiske forretninger i april 1933 tiltrak mange folk i Kiel. Ved nazisternes plyndring af en møbelforretning udløstes et vådeskud, da indehaverens pistolbevæbnede søn, sagfører dr. G. Schumm og en SS-mand kom i slagsmål foran forretningsdøren. SS-manden blev såret, og dr. Schumm ført til politiets fængsel. Forsøg på fra politiets side at få dr. Schumm transporteret til fængslet i Rensborg mislykkedes, idet SS og SA havde omringet politigården og forlangt den arresterede udleveret. Nazisterne stormede bygningen, uden at politiet greb ind, og Schumm blev dræbt i fængslet.

Derefter havde menigheden nogenlunde tålelige kår indtil november 1938. Dog forlod rabbineren Kiel i sommeren 1933, og Lybæks rabbiner varetog det jødiske menighedsarbejde.

November-pogromen 1938

I pogromnatten 9.-10. november 1938 (den såkaldte »Krystalnat«) gik synagogen op i luer, uden at brandvæsenet søgte at slukke ilden. Samtidig plyndredes jødiske forretninger af nazisterne. Mange af menighedens medlemmer blev arresteret og enkelte ført i kz-lejr, hvorfra de dog ret hurtigt kom fri igen.

I 1939 deporteredes de første jøder fra Kiel. Det var kvinder og børn af østjødisk herkomst, som førtes til Leipzig, hvorfra de kom til udryddelseslejre i Polen. En gruppe på 54 personer i alle aldre blev i december 1941 ført til Riga. Af denne gruppe overlevede kun en yngre mand de følgende års rædsler. Ifølge Hauschild var resten af den jødiske menighed nu klar over, hvad der foregik. Da en ny transport skulle sammenstilles i 1942, begik mindst 10 personer selvmord. Den sidste deportation gennemførtes så sent som februar 1945 til KZ-lejren Theresienstadt. Turen varede 9 dage og var lige anstrengende for fanger som for vogtere.

I alt har Hauschild fundet frem til 823 personer af jødisk herkomst med tilknytning til Kiel fra 1933 til 1945. Heraf vides ca. 340 at have forladt Kiel under krigen. De fleste flygtede til udlandet, mens andre tog til de større, jødiske menigheder i Berlin og Hamborg for at være sammen med slægt og venner i faren.

Om 132 personer er det dokumenteret, at de blev myrdet af nazisterne, dog regner Hauschild med, at det endelige tal ligger nær 200.

(Efter »Flensborg Avis«)

BØGER

NYT STORT VÆRK OM CANARIS

Kontreadmiral F. H. Kjølens skrev i Berlingske Tidendes kronik for 26. juni på basis af personligt kendskab til chefen for det tyske militære efterretningstvæsen under Hitler, om anti-nazisten admiral Wilhelm Canaris, som netop er blevet skildret i et nyt stort værk.

Der er i årenes løb skrevet adskilligt om Wilhelm Canaris, hvis ejendommelige og gripende skæbne til stadighed har beskæftiget sindene. Og mærkeligt er det ikke, for han var en mand, der på en udsat post som chef for det tyske militære efterretningstvæsen med stor intelligens og stærke principper i adskillige år modarbejdede Hitler og nazismen, som han og mange andre tyskere efterhånden fik øjnene op for ville føre til »Det tredje Rige«s undergang.

• For nylig er der udkommet et omfattende værk af den tyske forfatter Heinz Höhne, der skildrer Canaris' løbebane og kaster lys over det uhyggelige intrigespil, der omgav Hitlers diktatur.

• Under min tjeneste ved gesandtskabet i Berlin i 1939-41 har jeg adskillige gange talt med admiral Canaris og fandt ham venlig og imødekommende, og blandt våbenattachéerne blev der talt om ham med en vis ære-

fyrgt. Man fortalte, at han ofte gav udtryk for det modsatte af, hvad han mente, hvilket var ganske praktisk at vide, og hans princip var at se og lytte, eventuelt stille kontrapørgsmål samt selv at sige så lidt som muligt. Jeg husker ham som en lille, spændstig mand med kridhvidt hår og med et stærkt og fast blik.

Til slut fortæller han:

• Ved siden af Canaris' celle, hvor han var indespærret, sad den danske efterretningsschef, oberst Lunding fængslet, og her kunne de to officerer kommunikere i kode ved et særligt bankesystem. Admiral Canaris' sidste budskab til Lunding inden henrettelsen 9. april 1945 lød således: Næse brækket ved sidste forhør. Min tid er forbi. Var ikke forræder. Gjorde min pligt som en tysker. Hvis De overlever, send en hilsen til min kone.

Således døde admiral Wilhelm Canaris, forhenværende chef for det tyske militære efterretningstvæsen, 58 år gammel, efter at han havde levet og kæmpet for det Tyskland, som han elskede.

WERNER BEST HAR HELE ANSVARET FOR OKTOBERDAGENE 1943

Nye vidneudsagn udpeger i dag Hitlers befuldmægtigede i Danmark under Anden Verdenskrig, dr. Werner Best, som initiativtageren og eneste ansvarlige for aktionen mod de danske jøder natten mellem 1. og 2. oktober 1943. I en ny bog om besættelsestiden »Jødedeportationen i Danmark og Werner Best« af højskoleforstander Bjarne Nielsen Brovst, gives en detaljeret beretning om begivenhederne op til skæbnenatten i oktober, da Gestapo anholdt 477 danske jøder. Heraf afgik 53 ved døden i Theresienstadt, fem blev hjemsendt. To nyfødte børn døde i lejren. En døde i Auschwitz og et antal på mellem 50 og 100 jøder døde som følge af flugt eller depressioner.

• Dr. Best blev ved byretten idømt dødsstraf for krigsforbrydelser, herunder jødeaktionen i Danmark. En senere landsretsdom frikendte Best som ansvarlig for jødedeportationerne og 29. august 1951, på otte års dagen for tyveriet af de protokoller, der gjorde det muligt for Gestapo at opspore de danske jøder, forlod Werner Best Danmark som en fri mand.

MINDEORD

Flv. havnemester **Søren Nielsen Riishøj**, Thyborøn, blev 76 år. Søren Riishøj var født i Hirtshals. Efter styrmandseksamen fra Fano Navigationsskole sejlede han i nogle år i Dampskibsselskabet Vendila.

Under anden verdenskrig sejlede han i engelsk og canadisk tjeneste og overlevede fire

forlis. Han var højt dekoreret for sin indsats i allieret krigstjeneste. I 1946 vendte han tilbage til Danmark og blev ansat i vandbygningsvæsenet. Året efter blev han havneassistent på Anholt. I 1952 blev han havneassistent i Helsingør og i 1959 havnemester i Thybørn. I 1974 tog han sin afsked.

Sunneva Sandø

Frk. Sandø var en usædvanlig kvinde. Hun blev 83 år. Hun var født på Færøerne som datter af en præst. Som ung flyttede hun til København, hvor hun uddannede sig til gymnastikpædagog. I begyndelsen af trediverne tog hun til Paris.

Da tyskerne besatte Frankrig, blev hun hurtigt engageret i den parisiske modstandsbevægelse, husede britiske officerer på hemmelig mission, og i hendes lejlighed blev der skjult våben og hemmelige dokumenter.

Den 23. marts 1944 blev hun arresteret af Gestapo, men trods mishandlinger og tortur røbede hun intet, der kunne kompromitere dem, hun illegalt havde været i kontakt med.

Den 20. august 1944 blev hun sendt til Ravensbrück/Torgau, den berygtede koncentrationslejr. Her havde hun overskud til at tage sig af sine medfanger, ikke kun andre danske, som f.eks. Johanne Hansen, men også franskmænd og ungarske jøder. Ved hjælp af Røde Kors Pakker opretholdt hun livet for adskillige kammerater.

Johanne Hansen fortæller, at hun engang var med Sunneva Sandø, da de julenat sneg sig ud af barakken og hen til en gruppe på omkring 2000 kvindelige ungarske jøder, der lå i telte på den bare jord. Sunneva Sandø littede rundt til mange, lagde armen omkring halsen på dem, og sagde på ungarsk »lille pige« samtidig med, at hun gav dem nogle kiks hver.

Hun kom tilbage til Danmark med Bernadottes »Hvide Busser«, og i de følgende år arbejdede hun for Dansk Røde Kors og Red Barnet. Sunneva Sandøs indsats under krigen blev vurderet efter fortjeneste. Hun blev dekoreret både af den britiske, den franske og den danske regering.

Hun har skrevet bogen »- og dog er det sandt« om sine oplevelser i tyske fængsler og kz-lejre.

knud malthe poulsen

RICHARD SKOVGÅRD MORTENSEN

Den 7. juli modtog vi på ny det triste budskab, at et af vore medlemmer var afgået ved døden. Richard Skovgård Mortensen, Hadsundvej 15, Aalborg, var sovet stille ind på Sygehus Syd.

Han havde i flere år haft meget besvær med helbredet, men havde næsten arbejdet sig ud af krisen efter en hjerneblødning, da han få dage før sin død pludselig faldt om på gaden med kosten i hånden. Han var vicevært, hvor han boede, et arbejde, han gik meget op i og passede til det sidste.

Richard sejlede under allieret flag under hele krigen, dog mest i Panamabåde under allieret kontrol. Han overlevede 3 torpederinger. Han forlod Danmark i 1938 og skulle netop til at vende hjem, da krigen brød ud, det blev således til et fravær på over 7 år.

Han fortsatte med at sejle nogle år efter sin hjemkomst, men fik så først i 50'erne arbejde som rigger på Aalborg Værft. Her virkede han i ca. 20 år, indtil helbredet sagde stop.

Børge

Georg Hilmer

Fhv. salgschef og repræsentant Georg Hilmer, Runddelsvej 6, Randers, døde den 7. juni efter lang tids sygdom. Han opnåede at fejre sin 75 års fødselsdag og var meget glad, da kammerater fra vort omsorgsudvalg overrakte ham en buket i frihedskampens farver.

Hilmer var leder af en bladgruppe, der distribuerede Nordjyllands største illegale blade, Folkets Kamp og Frit Danmark, og dette blev udført effektivt. Han var en selvopfrende og fremragende leder og organisator. Især to store industrivirksomheder sikrede han effektiv tilførsel af de 2 blade. Om dette sagde han ofte, at enhver kæmpende hær skal sikre sig tilførsel af reserver. Vore blade øger modstandsviljen og skaber derved forudsætning for øget tilgang til frihedskampen.

Da man ønskede ham overført til anden indsats, sagde han nej, ikke af frygt, men han anså bladarbejdet for så vigtigt for frihedskampen, at han ikke ville forlade det.

En stikkers virksomhed medførte, at han i besættelsens sidste måneder måtte gå under jorden. Som et helhedsbillede af Hilmer bør tilføjes, at hans hjem i Hasseris ofte var tilflugtssted for illegale.

K.K.

MILLE LARSON

Mille Larson er død efter længere tids sygdom.

Mille gjorde en stor indsats under besættelsen ved bladarbejde samt ved at modtage og beværte de nedkastede faldskærmsfolk i sit hjem. Hun var en stor støtte for sin mand Harry Larson »Bagger«, og da Gestapo blev for nærgående i foråret 1944, måtte Mille følge sin mand i landflygtighed til Sverige, hvor de opholdt sig til befrielsen maj 1945.

Hendes venner vil altid mindes Mille for hendes venlighed og lyse humør.

Aalborg Afd.

HELGE REFSLUND

Fhv. journalist, nu kemiker hos oliefirmaet Chevron i San Francisco, Helge Refslund, blev 58 år. Han var søn af den afdøde Chr. Refslund, Sønderborg, der livet igennem var redaktør for Flensborg Avis og med i alt nationalt arbejde i by og på egnen.

Helge Refslund blev uddannet på Amtsavisen i Randers, men måtte sommeren 1943

flygte til Sverige, fordi en ung dansk nævenyttig politimand i Randers genkendte ham som en af dem, der havde været med til en bombesprængning mod vognfabrikken Scandia, der da lavede materiale til tyskerne.

Helge Refslund var efter krigen dansk soldat, så journalist flere steder. Han var stærkt optaget af sønderjysk arbejde og virkede en tid med kvæker-fredsarbejdet i det besatte Tyskland og rejste så en dag til USA, hvor en bror, Kaj Refslund, allerede havde bosat sig.

Refslund efterlader sig foruden broderen i Californien flere søskende herhjemme. Han huskes af gamle modstandsfolk og journalistkolleger som en god ven.

Johns. Rasmussen

JENS LILLELUND

Jens Lillelund er død, 76 år. Dermed er igen et af de store navne fra besættelsestiden borte, men ikke glemt. Han var - som Berlingske Tidende skrev - den evige frihedskæmper.

Allerede i 1942 var han med i kredsen omkring »Stjerneradio« i Istedgade, hvorfra bl.a. bladet »De frie Danske« blev udgivet.

I foråret 1943 blev nogle af kredsen til en egentlig sabotageorganisation, den første Holger Danske-organisation, og her var Lillelund (»Finsen«) med fra sommeren 1943, hvor han fem dage før 29. august deltog i sprængningen af Forum ved højlys dag.

Gruppen blev senere revet op, men reorganiseredes, atter med Holger Danske-navnet, og nu med forbindelse til Frihedsrådet og SOE.

Efter nye dramatiske begivenheder måtte Lillelund i december 1943 til Sverige, men vendte illegalt tilbage og var på ny med til at reorganisere Holger Danske.

Han og andre kom til Jylland, hvor de oprettede en meget aktiv og dristig sabotagegruppe i Sydjylland. I november 1944 måtte han igen til Sverige og kom derfra videre til England, hvor han fik særlig militær uddannelse med henblik på at assistere britiske kampgrupper, der om nødvendigt skulle indsættes i Danmark i krigens slutfase. Det blev heldigvis ikke påkrævet, men kun et par dage efter den tyske kapitulation landede Lillelund i Kastrup sammen med en britisk troppeenhed.

Jens Lillelund var et alsidigt og sjældent menneske, der ikke alene levede for sin forretning. Han var kunstinteresseret og sås ikke sjældent ved kunstudstillinger. Og han forblev trofast overfor Frihedskampens idealer. Det var derfor en rimelig udvikling, at han var formand for Dansk-Israelsk Selskab og for Ligaen for Tolerance. Han tog også interesse del i Frihedsfondens virksomhed og var med i fondens bestyrelse, hvis moder han flittigt tog del i, indtil sygdommen i maj i år tvang ham til at sende afbud.

Hans navn er uløseligt forbundet med frihedskampen.

FT

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Fra Fangesammenslutningens bestyrelsesmøde i maj:

Formanden Oskar Verner oplyste, at der som aftalt var kommet forslag fra Theresienstadt-foreningen om en udtalelse om nynazismen. Der var desuden kommet et forslag fra Horserøddelingen. Begge forslag kunne faktisk godkendes, men da de var opbygget forskelligt, var det vanskeligt at samarbejde dem, og der var da mest stemning for at lade Fangesammenslutningen tiltræde det af Theresienstadtforeningen udarbejdede forslag. Udtalelsen, der senere blev udsendt til pressen, havde følgende ordlyd:

Det er med dyb bekymring og frygt, at vi konstaterer, at nynazismen er kommet til Danmark og har mulighed for at udsprede fordrejede historier om 2. verdenskrigs nazistiske ugerninger.

Vi lever ganske vist i et demokratisk land, hvor alle bør have lov til at udtale sig frit. Dog må der være en grænse, når

en adjunkt ved Århus Universitet, som underviser unge i historie og samfundsfag, har mulighed for at propagandere og indoktrinere i nynazistisk tankegang, og hans søn kan optræde med fordrejede og løgnagtige udtalelser om nazismens ugerninger.

I 1943 blev en del danske jøder sendt til KZ-lejren Theresienstadt, og andre danske kom til andre lejre. De mennesker, der overlevede de mange måneders rædsler, lider den dag i dag stadig af de psykiske og andre sygdomme, de pådrog sig.

Derfor må den nynazistiske bølge bremses for enhver pris.

Lad ikke de millioner af mennesker, der har måttet ofre liv eller førlighed i KZ-lejrene, det være sig på grund af religiøse, racemæssige eller politiske årsager, eller de soldater og modstandsfolk, der kæmpede mod nazismen, være døde og have lidt forgæves.

• Sekretæren Poul Nielsen, der blev budt velkommen tilbage efter overstået sygdom, oplyste, at der nu er tegnet ca. 2600 abonnemeter på bladet. Der er

nylig sendt opkrævning ud til de ca. 350, der ikke har gentegnet deres gamle abonnement, heraf har foreløbig ca. 100 betalt. Poul Nielsen efterlyste forslag til en mindre arbejdskrævende metode for abonnementsopkrævningen og bad om, at man i årets løb fandt frem til en afløser til at overtage denne del af arbejdet.

Fra foreningerne forelå følgende oplysninger:

De Erhvervshæmmedes Landsforening holder repræsentantskabsmøde i Esbjerg i august. Der er indbudt gæster fra Norge og de to Tysklunde samt fra Frihedsfonden.

Stutthofforeningen har haft et vellykket årsmøde med god deltagelse. Foreningen har hos kunstneren Per Ulrich bestilt et bronzerelief, der skal opsættes i Stutthof-museet med en hilsen og tak fra de danske Stutthoffanger.

Den internationale Sachsenhausenkomite, der havde planlagt et møde i Østrig, har af økonomiske grunde måttet udsætte mødet til senere afholdelse i Frankrig.

REKREATIONSFONDEN

Rekreattionsfonden har aflagt beretning og regnskab overfor Fangesammenslutningens hovedbestyrelse.

Indtægterne har i 1980 været 27.619

**DAELLS
VAREHUS**

kr. (renter), medens udgifterne var 171.209 kr. Der er således brugt godt 143.000 kr. af formuen.

Udgifterne fordeler sig således:

93 bevillinger til rekreationsophold 133.500 kr., Bernadotttegården i Roskilde 10.000 kr., medens de fire ferie- og rekreationssteder har fået 5.000 kr. hver (Nors Hovedgård, Anholt, Kegnæs og Smidstrup). Administrationsudgift og udgift til revision har tilsammen været 3.597 kr.

Af status fremgår, at formuen her efter udgør 214.485 kr.

Regnskabet er revideret af statsaut. revisor Gustav E. Hansen (Firmaet Revisorrigen).

Af beretningen fremgår, at rekreationsfonden i de seks år, den har bestået, har modtaget i alt 1.048.485 kr. fra Bernadotttefonden. I samme periode (1975-80) har der været en renteindtægt på 168.389 kr.

Der er i den forløbne tid ydet støtte til i alt 624 rekreationsophold, og der er ydet 115.000 kr. til de bestående ferie- og rekreationshjem.

Administrationen (porto, telefon, møder kontormaterialer) har i de seks år kostet tilsammen 11.234 kr., medens revisionen har kostet 7.708 kr.

Der er nu bestræbelser i gang for at søge at skaffe nye midler til rekreationsfonden, der nu kun har midler til højst 2 års virke endnu. Desværre er det endnu ikke lykkedes, men det forsøges altså stadig.

19. SEPTEMBER

Buchenwaldklubben foretager den 19. september 1981 kl. 9.30 kransenedlægning ved mindesmærket på Bispebjerg Kirkegård, og umiddelbart derefter ved mindevæggen i Politigården og ved greve Folke Bernadottes mindevæg samme sted.

Klubbens andespil forventes afholdt tirsdag den 24. november 1981, i lokalerne Mitchellsgade 19-5. Nærmere herom vil senere fremkomme i bladet.

BESTYRELSEN

Kammeraternes Hjælpefond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

BUCHENWALDKLUBBENS UD- FLUGT TIL BERNADOTTEGÅRDEN I ROSKIL- DE DEN 27. MAJ 1981

Trods ugunstige vejrforhold deltog 47 personer i udflugten. De fleste gennemkørte den planlagte rute i en bue syd om Roskilde, mens nogle havde valgt at køre direkte til Bernadotttegården, hvor alle samledes klokken ca. 12.

Ruten for udflugten var lagt gennem en række små landsbysamfund og gennem skønne egne, men det må erkendes, at skønheden var noget hæmmet af det dårlige vejr. Undervejs blev der aflagt besøg ved Tadre Vandmølle, som forevistes arbejdende, og under opholdet dér var klubben vært ved en forfriskning, hvorefter turen fortsattes til Bernadotttegården.

Forstander Torben Nielsen talte.

Forstander Torben Nielsen bød velkommen til Bernadotttegården, hvorefter der spistes middag. Bagefter fortalte Torben Nielsen om Bernadotttegårdens oprindelse og funktioner og viste rundt på institutionen. Bernadotttegården var derefter vært ved en forfriskning, inden man skiltes og hver kørte til sit.

Deltagerne udtrykte begejstring over arrangementet, om end man beklagede det dårlige vejr (silende regn). Det er

Formanden, kontorchef Hans Andersen ledede samværet.

helt klart, at stemningen var for, at der fremover arrangeres sådanne små udflugter, hvor man dels nyder samværet, og dels oplever forskellige ting.

Bestyrelsen

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

9. APRIL PÅ RÅDHUSPLADSEN

Da Rådhusklokkerne faldt i slag den 9. april kl. 12, mindedes man de faldne den 9. april. Inde i Rådhuset talte folketingsmedlem Arne Melchior. Hans udgangspunkt var begivenhederne for nu 41 år siden, da vi blev okkuperet af de grønne.

Gestapofangerne var arrangører. Der var adgang for alle interesserede, og der blev naturligvis nedlagt krans ved monumentet for frihedskampens jaldne. Det er placeret inde i hallen, noget til siden.

Tysklandstransport afgår fra Frøslev.

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

FRØSLEVLEJREN SKAL SIKRES

Stiftende generalforsamling

Landsforeningen Gestapofangerne har i nogen tid arbejdet med planer om en sikring af Frøslevlejrens fremtid og status som historisk område. Frøslevlejren er den eneste bevarede lejr med træbygninger fra nazisternes koncentrationslejrbyggeri. Det er derfor af den største værdi at bevare disse bygninger og at sikre Frøslevlejrens Museum.

Landsforeningen Gestapofangerne har derfor som det første udspil taget initiativ til dannelse af en forening »Frøslevlejrens Venner«, hvis formål skal være at støtte Frøslevlejren som Museum ud i fremtiden og med øjeblikkelig virkning at søge klarlagt, hvorledes man bedst kan sikre de på lejrområdet bestående bygninger.

Frihedsmuseet i København har en forening »Frihedsmuseets Venner«, der naturligvis også omfatter Frøslevlejrens Museum. Derudover findes et kontaktudvalg mellem museet i København og museet i Frøslev, men det vil være af stor betydning, at der også specielt om Frøslevlejren dannes en forening, som kan varetage de særlige interesser, der er knyttet til dette museum.

Foreningen »Frøslevlejrens Venner« vil blive stiftet ved en generalforsamling i Frøslevlejren den 19. september 1981 kl. 14.

Landsforeningen håber, at så mange som muligt vil finde vej til Frøslev på denne dag og være med til at tage hånd om dette mindeværdige sted fra besættelsestiden. Såvel tidligere fanger som andre interesserede er velkomne.

Altså 19. SEPTEMBER KL. 14 I FRØSLEVLEJREN.

*Christen Karstensen
lds.fmd.*

Mindetavle opsat i Hannover-Stöcken

En lille gruppe danske Neuengamme-fanger havnede i vinteren 1944-45 i KZ-lejren Stöcken ved Hannover. Lejren var en filial af Neuengamme og blev oprettet i 1943 på et område, der tilhørte akkumulatorfabrikken Akku-Werke (der i dag hedder Varta-Werke). I 1978 opstillede de kommunale myndigheder i Hannover en beskeden mindesten, som de tyske KZ-fangers foreninger imidlertid fandt for beskeden. Derfor har de nu som baggrund for stenen ladet opstille en mindetavle med oplysninger om den tidligere KZ-lejr.

De ca. 1000 fanger i lejren arbejdede alle på fabrikken og blev udsat for alvorlige blyforgiftninger. SS-administrationen i Neuengamme indkasserede for den afleverede arbejdskraft 6 rigsmark om dagen pr. fange. De, der blev syge eller døde, blev erstattet med nye fanger fra Neuengamme. Da de allierede tropper nærmede sig Hannover, blev lejren rømmet og de tilbageværende fanger sendt på en døds march til Bergen-Belsen. De danske fanger var da i forvejen ført tilbage til Neuengamme.

Den lokale fangeforening overvejer nu at fremstille en lille brochure, der kan fortælle besøgende om lejren.

NEUENGAMME

INDVIELSE I NEUENGAMME

Fællesrejse i dagene 16. til 19. oktober.

I forbindelse med indvielsen af Dokumentenhaus i Neuengamme, søndag den 18. oktober 1981 arrangerer Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme en fællesrejse i dagene 16. oktober til 19. oktober. Der bliver kørt i egne busser med afgang fra København og Odense. Hvis der bliver tilstrækkelig tilslutning, vil der også blive udsendt bus fra Thisted.

Det er en stor begivenhed, at dette Dokumentenhaus er blevet opført. Efter lang og sej kamp lykkedes det os at få mindeparken i Neuengamme indviet den 7. november 1965. Næste skridt på vejen er nu indvielsen af museet, der vil få stor betydning for oplysningsarbejdet blandt ungdommen og i kampen mod nynazismen. Det er derfor vigtigt, at Danmark bliver repræsenteret ved et så bredt fremmøde som muligt.

PROGRAM

Fredag den 16. oktober 1981. kl. 6.45: Afgang København mødested Hovedbanegården, Tivoli-siden, Bernstorffsgade. Der køres til Gedser og sejles med færgen til Travemünde. Overfartstid ca. 3 timer. Fra Travemünde fortsættes til Hamborg.

Afgang Odense og evt. Thisted, bekendtgøres senere.

Der køres med opsamling af deltagere undervejs i Jylland. Ankomst og indkvartering i

-t.

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

Hamborg kl. ca. 16.00. Aftenen er til fri disposition.

Lørdag den 17. oktober 1981 kl. 10.00. Afgang i egne busser fra vore hoteller i Hamborg til Neuengamme. Omvisning i museet samt rundgang ved monumentet ad den nyanlagte sti langs Klinkerwerke, det nye fængsel, Steinbau til krematoriepladsen. Det er meningen, at dele af Klinkerwerke, der ikke er i brug mere, skal benyttes som museum med skiftende udstillinger. Kl. 19.00 afholdes kammeratskabsaften i egnet lokale i Hamborg, hvor der vil blive lejlighed til at mødes med tidligere fanger og pårørende fra de mange udenlandske delegationer, der kommer til stede i Hamborg til indvielsen.

Søndag den 19. oktober 1981 kl. 8.30. Afgang i egne busser fra vore hoteller til Neuengamme. Kl. 10.00 officiel indvielse af museet (Dokumentenhaus) i Neuengamme. På grund af det forventede store fremmøde vil det ikke være muligt at komme ind i huset. Der vil ved en højtidelighed blive nedlagt krans og blomster ved Danmarksstenen, det centrale monument og på krematoriepladsen. Fanen kommer til stede.

Efter højtidelighederne returneres til Hamborg!

Aftenen er til fri disposition.

Mandag den 19. oktober 1981 kl. ca. 12.00. Hjemkørsel. Prisen for denne færd vil blive kr. 875. pr. deltager. Hvilket omfatter transport i egen turistbus. Tre overnatninger på hotel i Hamborg med morgenmad. Kørsel i bus til Neuengamme lørdag og søndag. Forplejning i Hamborg i øvrigt for egen regning. **Tilmelding er bindende** og bedes foretaget inden den 4. september 1981 til:

Ib Lærche, Immerkær 25, 2650 Hvidovre.
Tlf. (01)75 58 03.

Samtidig med tilmeldelsen bedes man indbetale de 875 kr. på giro-blanket 8073481.

Vi vil i Hamborg blive indkvarteret på tre hoteller, som skulle ligge nogenlunde i hinandens nærhed. Da det er meget vanskeligt at få hotelplads i Hamborg, er det nødvendigt, at tilmelding finder sted senest den 4. september.

Altså vel mødt i Hamborg/Neuengamme i dagene 16. til 19. oktober!

Bestyrelsen

Prisen på kr. 875 pr. deltager er med forbehold af kursændringer og prisstigninger.

GENERALFORSAMLINGEN

Den årlige generalforsamling blev afholdt den 23. april 1981 i Parolesalen i Nyropsgade. Foreningens formand Holger Grome bød den store forsamling velkommen og indledte med at mindes de mange kammerater, der var gå-

et bort i den forløbne periode. Derefter valgtes Erik Beermann, traditionen tro, til dirigent.

Formanden gennemgik de mange aktiviteter, Landsforeningen har været involveret i, i den forløbne periode både herhjemme og i udlandet. Man havde deltaget i syv internationale foranstaltninger og i fem nationale arrangementer. Holger Grome fremhævede festlighederne i forbindelse med 35 året for vor befrielse, hvor vi i samarbejde med Kammeraternes Hjælpefond havde arrangeret festgudstjeneste i Helligåndskirken, samt taler ved monumentet for den ukendte kz-fange med efterfølgende sammenkomst på Københavns Rådhus.

Værdifuldt dansk materiale

Formanden omtalte samarbejdet med museet i Hamborg, hvor vi havde formidlet kontakten til Frihedsmuseet. Det havde vist sig, at der fandtes meget materiale her, der kunnes anvendes til det nye museum (Dokumentenhaus) i Neuengamme. Han sluttede med at rette en tak til foreningens medlemmer, fordi de sluttede så talrigt op om vore arrangementer.

Et fint regnskab blev forelagt af Ib Lærche, der dog beklagede, at der var et mindre underskud. Men det var et underskud, der ville blive indvundet, når de nye kontingentindbetalinger for 1981/82 begyndte at komme ind. Regnskabet blev enstemmigt godkendt med en stor tak til Ib.

Man gik derefter over til valg af bestyrelse. Alex Bindeballe, der har været medlem af bestyrelsen siden foreningens start, ønskede at træde tilbage på grund af arbejdet med Nors Hovedgård. Holger Grome rettede en hjertelig tak til Alex for de mange år, han havde været med i bestyrelsen og ønskede ham held og lykke i fremtiden. Han takkede ham også, fordi han stadig vil tage hånd om foreningens arkiv. Ib Lærche, Arne Hedegaard Rasmussen og L. G. Damgaard var på valg i år. I stedet for Alex foreslog bestyrelsen Villy Mørk Jensen, Thisted. Fra forsamlingen blev også foreslået Morten Ruge, København. Der blev derfor foretaget skriftlig afstemning, som fik følgende forløb: Ib Lærche 45 stemmer, Damgaard 42, Arne Hedegaard Rasmussen 36, Villy Mørk Jensen 43 og Morten Ruge 11.

I øvrigt valgtes to suppleanter til bestyrelsen: Leo Hansen, Johnsens Allé 24, 7700 Thisted og Hans Chr. Rasmussen, Gl. Kongevej 13, 6070 Christiansfeldt. Til fanebærer genvalgtes Ove Laursen. Til revisorer genvalgtes Beermann og Kjongerskov, suppleant Agner.

Om foreningens fremtidige virke udtalte formanden, at man ville fortsætte foreningens aktiviteter med bl.a. pilgrimsfærden til Meppen og Neuengamme.

Under eventuelt opfordrede Erik Beermann til, at man tilsluttede sig foreningen Bernadottegården i Roskildes Venner. Bjørn Nielsen opfordrede til, at man støttede bladet

Frit Danmark dels ved kontanthjælp dels ved at tegne abonnement på bladet.

Konstituering

På bestyrelsesmødet den 11. juni 1981 foretoges følgende konstituering: Jørgen Lind, næstformand, Ib Lærche, kasserer og medlemskontakt, Niels Otto Køster, sekretær. Forretningsudvalg: Formanden Holger Grome, Villy Mørk Jensen, Ib Lærche og Køster. Det historiske udvalg: Her ønskede Jørgen Lind at træde tilbage. I hans sted blev foreslået Morten Ruge. Han blev enstemmigt valgt af bestyrelsen. Det historiske udvalg består derefter af Morten Ruge og Køster, der også er repræsentanter i A.I.N.s historiske kommission. Til arrangementsudvalg valgtes: Arne Hedegaard Rasmussen, Ib Lærche og Axel Lauritzen. Som foreningens repræsentant i Sammenslutningen genvalgtes Jørgen Lind.

Meppen turen 3. til 6. sept. 1981 er fuldtægt

Pilgrimsfærden til lejrene ved Emskanal Dalum og Versen ved Meppen Esterwegen og Neuengamme i dagene 3. til 6. september 1981 er fuldt tegnet.

FRIHEDSMUSEET

NORSKE ILLEGALE BLADE

Fra den 25. august til søndag den 27. september 1981 vil Frihedsmuseet vise en udstilling af norske illegale blade.

Også i det okkuperede Norge forårsagede presseensuren, at de illegale blade spredtes over hele landet. De indeholdt i 1940 naturligvis først de officielle budskaber og meddelelser, som ikke måtte stå i de almindelige aviser, som f.eks. kong Håkons svar på opfordringen til at abdicere.

En af de første aviser hed »Vi vil os et land«. Senere kom mange flere til, og den illegale presse var et væsentligt aktiv i den holdningskamp, der var grundlaget for den aktive modstand.

Da nordmændene i efteråret 1941 fik ordre til at aflevere alle radioer, begyndte de illegale radioaviser med referater fra bl.a. den engelske radio BBC. Det var f.eks. »Radio-Nytt« eller »London-Nytt«. Kun ganske få blev trykt på almindelige trykkerier, men den tekniske kvalitet spillede ikke den afgørende rolle, det var indholdet, som var det væsentlige.

Mellem 3000 og 4000 personer blev arresterede i forbindelse med udgivelsen af de illegale blade, og 212 af dem mistede livet. Af disse blev 62 henrettede, og andre omkom i tyske koncentrationslejre.

Udstillingen er velvilligst stillet til rådighed af »Den illegale presses forening« og har sidste år været vist på Universitetsbiblioteket i Oslo.

HADSTEN

»Modstandsbevægelsens Venner« i arbejde

Barner Andersen, Randers, ved statuen af Bernadotte i Kruså.

I og omkring Hadsten ved Randers findes der en del gamle modstandsfolk, som for ca. et år siden følte, at der vist burde gøres lidt, for at det gamle sammenhold og kammeratskab fra besættelsestiden ikke skulle blive væk i den daglige trummerum med dens større eller mindre problemer.

En lille håndfuld af disse mennesker kaldte sammen til et lille møde for at drøfte, hvordan sagen burde gribes an, og det viste sig straks fra begyndelsen, at der, langt uden for den lille kreds af modstandsfolk, var stor interesse for sagen, idet der kom henvendelser fra både den lokale presse, egnssarkivet og ikke mindst fra skolerne i Hadsten. En del af lærerpersonalet gør i dag et stort arbejde, ikke alene med at samle oplysninger fra modstandsfolkene og få dem til at indtale deres oplevelser på bånd og få det skrevet ned, så inden alt for længe kan der købes en lille bog, der fortæller om modstandsfolk i og omkring Hadsten under besættelsen.

- Omtalte modstandsfolk har ikke dannet forening, som vi normalt kender det. Der er ingen bestyrelse, ingen kontingent. Nogle få stykker tager sig af det fornødne, og der tales sammen om tingene hen »ad vejen«. De kalder sig blot for »Modstandsbevægelsens Venner«, og når de kalder sammen til et eller andet arrangement, er der stor tilslutning fra både unge og ældre. F.eks. lørdag den 30. maj, hvor der var tur til museet i Frøslevlejren med 92 deltagere. Der var afgang fra Hadsten kl. 8 i to moderne busser.

Første pause var et hyggeligt sted med for-

middagskaffe, videre ned gennem det frodige Jylland på den skønneste tid af året, og næste gang, der blev gjort holdt, var ved statuen af Folke Bernadotte, manden, som mange gamle fanger kan takke for deres redning.

- En af dem, Barner Andersen, nedlagde en krans, som var givet af vognmanden Poul Erik fra Hadsten. Barner fortalte lidt om den fantastiske redningsaktion, som Bernadotte

og Røde Kors stod for i krigens sidste måneder. Desuden fortalte han om egne oplevelser i forbindelse med afsløringen af mindestenen, hvor det mest gribende for ham ikke var talerne af hverken minister eller amtmand, men den lange række af gamle fanger, der havde fået livet foræret igen, og nu, en efter en, trådte hen til mindestenen for deres redningsmand med en lille buket i hånden og kun et eneste ord fra deres mund, og det var tak.

Der blev sunget Altid frejdig.

Dernæst fortsatte vi til Flensborg, hvor der blev handlet lidt, og vi kørte så til turens mål, Frøslevlejren, hvor vi spiste vor medbragte mad for derefter at gå til museet, hvor vi blev modtaget af Hans Bruun fra Padborg, der viste os rundt, og i en fyldt foredragssal fængslende fortalte os om egne oplevelser under besættelsen samt lejrens historie.

Kl. 17 startede turen hjemad, og kl. 20 kørte vi ind i Hadsten efter en dag med flere gode oplevelser, hvoraf dette at være sammen med hinanden ikke var den ringeste.

Det har måske interesse at høre, at prisen pr. deltager var 32,00 kr.

En, der var med

KOLLEGIERNE

Ny efor på Frederiksberg

Den nye efor ved 4. Maj-kollegiet på Frederiksberg, lektor Ove Hornby, afløser professor Kristof Glamann. Ove Hornby er søn af den mangeårige efor på Håndværkerkollegiet. Han var officer i søværnet og blev siden cand.mag. i historie og russisk. Han virker nu også i det daglige som lektor ved historisk institut under Københavns Universitet.

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvttakkede stjerne

MÆRSK

DAGBOGEN

SEPTEMBER**Tirsdag 1.**

1942: Tyskerne melder sækningstallet 20 mill. brt. passeret.

Onsdag 2.

1941: Kampen om Leningrad begynder. 1942: Tyskerne ved Volga nord for Stalin-grad. Russisk luftangreb på Warszawa.

Torsdag 3.

1940: Der afholdes alsangsstævner i alle Danmarks byer, og i de fleste landsbyer. 1942: Amerikanske tropper i Belgisk Kongo.

Fredag 4.

1940: Hitler: krigen skal føre til Englands endeligt. I en radiotale forsvarer handelsminister Christmas Møller de forhøjede brødpriiser

Lørdag 5.

1944: Hitler og Speer taler om rustninger. En møbelfabrik i Brobyværk nedbrænder på grund af sabotage.

Søndag 6.

1940: Kong Carol abdicerer til fordel for Michael. 1942: Tyskerne over Kertch-strædet. 1942: Konservativ Ungdom afholder landsmøde i Odense. Der vedtages en udtalelse, hvori der gives udtryk for tilslutning til det politiske samarbejde og løfte om overholdelse af kongens og statsminister Buhls understregede bud.

Mandag 7.

1940: 60.000 tons foderstoffer frigives til fordeling ved kort efter en af landbrugsministeriet udarbejdet plan. 1942: Roosevelt om offensiv mod Tyskland. 5 henrettelser i Norge.

Tirsdag 8.

1943: Gen. Eisenhower meddeler, at Badoglio den 3. ds. kapitulerede. 5. amk. armé lander ved Salerno. Tyskerne rømmer Stalino. Tysk raid mod Spitzbergen.

Onsdag 9.

1940: Voldsomme angreb på London og natangreb på Berlins centrum. Dansk skovforening opfordrer til indhøstning af brændenælder, der kan anvendes til spindestoffer og foder.

Torsdag 10.

1940: Forbudet mod færdsel i Aalborgs gader, i tiden kl. 24-4 hæves. Ca. 8.000 arbejds-

hedsfondens bestyrelse, hvor han efterfølger landsretssagfører L. Krogsgaard, Odense. Nils Berg var en årrække formand for 50'erne fra Porta og chef for hærens officersskole på Frederiksberg Slot.

re fra forskellige egne af landet, der midlertidigt har haft arbejde i byen, afskediges og rejser hjem. 1941: Undtagelsestilstand i Norge, fagforeningsledere afsættes og to af dem får dødsdom.

Fredag 11.

1941: Roosevelt: Amerikanske krigsskibe vil skyde først i tilfælde af, at akse-krigsskibe viser sig ved USA. 1942: Kongen rider atter sin daglige morgentur og hilser hjerteligt af befolkningen.

Lørdag 12.

1942: På et møde af fællesklubberne for B og W advarer formanden for De samvirkende Fagforbund Laurits Hansen mod de provokatører, der søger at få arbejderne til at deltage i sabotage.

Søndag 13.

1940: Buckingham Palace rammes 2. gang. 1943: Tyskerne rømmer Briansk. 1944: Rumænsk våbenstilstand.

Mandag 14.

1942: Angreb på Bremen og russ. angreb i Rumænien og Bulgarien. Tyske brødrationer op til størrelsen for 6. april. 1943: Tyskerne oplyser, at under undtagelsestilstanden må selv små forseelser mod udstedte forordninger ventes at blive straffet strengt. Der må regnes med, at afsoningen vil foregå i tyske straffeanstalter.

Tirsdag 15.

1940: Mørklægningstiden ændres til kl. 19.30-6.30. 1942: Tysk kile tværs gennem Stalingrad. 1944: Russ. offensiv mod Balcicum indledes.

Onsdag 16.

1941: Undtagelsestilstanden i Norge ophæves. 1943: Den øverstbefalende for de tyske tropper i Danmark forordner, at alt materiel, der tilhører den danske hær, skal afleveres til de tyske militære myndigheder.

Torsdag 17.

1940: Churchill: 2000 dræbte, 800 sårede i 1. halvdel af september. 1944: Allieret luftinvasion ved Eindhoven og Nijmegen.

Fredag 18.

1943: Elba under tysk kontrol. 1944: Det første brændselmærke sættes i kraft, det gælder for køb af 5 hl koks.

Lørdag 19.

1944: Der er almindelig storstrejke over hele landet. 1700 politibetjente er overført til en interneringslejr i Tyskland. - Finland skal afstå Karelen, Petsamo.

Søndag 20.

1943: I Odense blev en tysk underofficer skudt på gaden den 19. sept. Undtagelsestilstanden skærpes. Biografer og forlystelser lukkes. 1944: Prins Charles regent i Belgien.

Mandag 21.

1941: Brunkulsproducenterne har vanskeligheder med at få jernbanevogne nok til borttransport af kulene. 1943: Tyskerne rømmer Sardinien.

Tirsdag 22.

1941: England advarer i note Finland mod erobringskrig. 1943: Fra tysk side meddeles, at der overalt kan flages i sædvanlig udstrækning på kongens fødselsdag. Bestemmelsen om forsamlingsforbud gælder også den 26. sept.

Onsdag 23.

1942: Benzinnævnet udsteder forbud mod, at lastbiler påtager sig transporter ud over en afstand af 30 km. 1943: Tyskerne rømmer Poltawa og Tschernigow.

Torsdag 24.

1943: Al lystsejlad i danske farvande er forbudt, bortset fra indsøer. Alle sportsskampe med tilskuere er forbudt i hele Danmark.

Fredag 25.

1940: Terboven afsætter Norges konge, regering og partier og udnævner 14 kommissariske statsråder af National Samling. 1942: Formanden for Indre Mission pastor Bertholdy har udtalt, at der den 9. april 1940 blev sat et fejhedens stempel på hele vort folk.

Lørdag 26.

1943: Terboven oplæser erklæring fra Hitler om Norge. 1944: Kongens 74 års fødselsdag fejres i stilhed på Amalienborg. Slotspladsen er afspærret af den danske politivagt. Der flages over hele landet, og i mange kirker afholdes gudstjenester. Der indløber mange tusinde telegrammer og blomsterhilsener til kongen. I Helsingborg afholdes et fakkeltog, hvori ca. 1000 danske deltog. Det hilses med bål fra den danske kyst.

Søndag 27.

1942: Von Ribbentrop taler på tremagtspagten toårsdag om det ny Europa. 1940: I natens løb har engelske flyvere vist sig over forskellige egne af landet. I Midtsjælland falder 4 bomber, hvorved en gårds stuehus bliver let beskadiget, ingen mennesker såres.

Mandag 28.

1941: Den czechiske statsminister Elias arresteret for højforræderi. 1943: En engelsk flyvemaskine skydes ned ved Varde.

Tirsdag 29.

1942: Mac Arthur begynder offensiv på Ny Guinea. 1943: Skotøjsfabrikken »Globe« på Nørrebro i København ødelægges fuldstændig ved brand efter en række bombeeksplosioner, forårsaget af en halv snes bevæbnede sabotører, der overmandede fabriksvagten.

Onsdag 30.

1943: Føreren for D.N.S.A.P. folketingsmand Frits Clausen har meldt sig aktiv til fronttjeneste i våben SS.

OKTOBER**Torsdag 1.**

1941: Tremagtskonferencen i Moskva slutter med løfter fra USA og England om leverancer. 1943: Spærretiden i Jylland fastsættes til kl. 21-5. Biografer og offentlige lokaler skal lukke kl. 20.

Fredag 2.

1944: Amrk. indleder offensiven i Aachen-afsnittet. 1944: Tre nye lokomotiver beskades ved en bombeeksplosion i Frichs fabriker i Århus.

Lørdag 3.

1941: Hitler taler om kampen på Østfronten. Der er taget 2,5 mill. fanger og ødelagt 14.500 fly. 1943: Den antibolchevikkiske kamporganisation »Den nationale Liga« tilslutter sig den nyoprettede gruppe af Schalburg-korpset.

Søndag 4.

1940: Hitler og Mussolini mødes i Bremen. 1943: Antvorskov Højskole aflyser vinterskolen, da tyskerne har taget skolen.

Mandag 5.

1940: USA kalder kvinder og børn hjem fra Østen. 1943: Tyske børn har i tre år været sendt på landet, fra bomberamte byer bl.a. til Danmark.

Tirsdag 6.

1943: Det tyske riges befuldmægtige dr. Werner Best, meddeler, at den militære undtagelsestilstand ophæves ved døgnets begyndelse.

Onsdag 7.

1940: Tyske tropper rykker ind i Rumænien. 1944: Russisk offensiv mod Østpreussen indledes.

Torsdag 8.

1943: Internerede danske værnepligtige hjemsendes fra Jægersborg, Jægerspris og Sandholmlejren. 1944: Eksprestoget mod Aalborg rammes kl. 19.45 ved Topperup nord for Hobro af en bombeeksplosion i den første personvogn. 10 passagerer dræbes og 9 såredes, deraf 3 livsfarligt. I den anden passagervogn findes 30 pakker sprængstof, hvis tændsats er anslået, men som ikke er eksploderet.

Fredag 9.

1944: Kl. 2.15 eksploderer en kraftig bombe i

»Demokraten«s trykkeri i Århus, som fuldstændig ødelægges. En dame dør af chok. 1944: Tyskerne i Torneå trækker sig nordpå.

Lørdag 10.

1944: Kl. 2.34 eksploderer en kraftig bombe i »Svendborg Amtstidende«s bygning, som tager en del skade. 1944: Russerne går over Theiss. Churchill og Eden i Moskva.

Søndag 11.

1944: Bulgarien tilstår våbenstilstand mod at påbegynde rømning af okkuperede områder. 1944: Kl. 1.15 bliver en villa på Harsdorffsvej på Frederiksberg sprængt i luften, fordi, som det tyske politi meddeler, at den bliver brugt til skjulested for sabotører og mordere.

Mandag 12.

1944: Dansk damper torpederet af russ. ubåd ved Bornholm. 1944: Tyskerne meddeler, at de rømmer Athen og Sydgrækenland.

Tirsdag 13.

1943: Badoglio-regeringen erklærer Tyskland krig. 1943: Ved udgangen af september var der 22.784 arbejdsløse.

O.sdag 14.

1944: Generalfeltm. Rommel død. 1944: En russisk ubåd sænker den danske kuldampner »Hilma Lau« sydøst for Christiansø, 4 mand omkommer, mens 19 reddes.

Torsdag 15.

1943: Det sidste hold af internerede danske værnepligtige hjemsendes. Officerer og officianter af linien forbliver interneret indtil videre.

Fredag 16.

1941: Rumænsk indtog i Odessa. 1944: Som følge af de russiske krigsskibes tilstedeværelse i farvandet ved Bornholm forlader de danske fiskere farvandet og vender hjem.

Lørdag 17.

1941: Amerikansk jager »Kearney« torpederes ved Island. 1943: Schalburg-korpset afholder en mindefest i frimurerbygningen ved Blegdamsvejen i København, hvor navne på de ca. 400 frivillige danske, der er faldet på Østfronten, læses op.

Søndag 18.

1941: Dobbelt-slaget Brjansk-Wjasma endt, 650.000 fanger. 1943: Der har vist sig en betydelig nedgang i salget af kaffeerstatning.

Mandag 19.

1943: Tysk-engelsk fangeudveksling i Gøteborg. Tremagtskonference i Moskva (Eden-Hull-Molotov), Værnemagtskonference med tale af Hitler. Amerikanske tropper til England.

Tirsdag 20.

1943: Hjemsendelsen af alle internerede danske befalingsmænd af linien i hæren og flåden påbegyndes og vil være afsluttet den 22. 1944: Tyskerne rømmer Belggrad.

Onsdag 21.

1940: Fhv. polsk ud-nrigsmin. Beck arresteres i Rumænien. Churchill appellerer til franskmændene om i hvert fald ikke at genere Englands krigsførelse. 1944: I Kaas ødelægges et autoværksted ved en bombeeksplosion. I Hadsund foretages bombeattentater mod to virksomheder.

Torsdag 22.

1940: Møde mellem Hitler og Laval. 1940: I Sønderjylland findes brandplader, nedkastet af engelske flyvere.

Fredag 23.

1941: 50 franske gidsler henrettes efter mord på tysk officer.

Lørdag 24.

1942: Engelsk offensiv i Ægypten mod Rommel under ledelse af Montgomery. 1942: 3000 tyske børn, der siden maj har haft ophold i Danmark, er nu vendt hjem.

Søndag 25.

1941: 50 franske gidsler henrettet for et mord i Bordeaux. 1942: Alle unge opfordres til roligt og værdigt at slutte op om konge, regering og rigsdag og deres bestræbelser for at føre landet gennem tidens vanskeligheder.

Mandag 26.

1939: Finlands delegation hjem med nye krav. Rusland protesterer mod den engelske søkontrol. 1943: Venedig bliver Mussolinis regeringsby. 1944: Fra tysk side meddeles, at den tyske værnemagt af tvingende grunde den 26. okt. har opkøbt alle nye cykler, der fandtes i de danske salgslagre.

Tirsdag 27.

1944: Fra tysk side meddeles, at der kan indgives ansøgning til det tyske politis kontor om tilladelse for lastbiler til kørsel udenfor kommunegrænserne.

Onsdag 28.

1944: De regelmæssige forsendelser af levnedsmidler og beklædning til internerede danske politifolk foregår ved Røde Kors lastbiler under ledelse af dansk personale i Røde Kors uniformer.

Torsdag 29.

1944: Et tog bliver ved Hundstrup i Jylland beskadigt af engelske flyvere, passagererne havde i forvejen søgt dækning.

Fredag 30.

1942: Tysk øverstbefalende i Danmark, general von Hanneken afløser general Lüdke. 1943: Svensk lejdetrafik indstilles.

Lørdag 31.

1941: Amerikansk jager »Reuben James« torpederet i Atlanten. 1943: Som følge af togforsinkelser i forbindelse med skiftedagen ankommer ca. 3000 rejsende til Københavns Hovedbanegård efter spærretidens indtræden og må forsynes med passersedler.

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.
Næstform.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 Kbh. K. (01) 14 04 31.
Skr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.
Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.
Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Arnold Jensen, Hans Andersen, Axel Lauritzen, Lillian Olsen, Max Gritzman, Jørgen Lind, Solveig Skjøtt og Richard Andersen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.
Kass.: Johs. Damsgård, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.
Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.
Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.
Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 København K. (01) 14 04 31.
Kass.: Agner Vennike, Præstelængen 19, København NV. (01) 10 72 60. Giro 58 718.
Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.
Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.
Kbh. afd.: Kontor: Nygårdsvej 52, 2100 København Ø (01) 20 44 68. Åbent mandag-torsdag kl. 10-14, fredag kl. 10-12.
Fmd.: R. Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.
Kass.: Villy Lauridsen, Rørsangervej 66, 2400 København NV (01) 10 03 09.
Socialsekretær: Carl Nommels, Kostenborgvej 23, 2650 Hvidovre (01) 75 00 67.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Erik Lorentzen, Elbagade 43, 2300

København S (01) 55 12 64.
Kass.: Kurt Jacobsen, Dyrehavegårdsvej 15, 2800 Lyngby (02) 88 17 21.
Socialsekretær: Kaj Wadsbach Petersen, Lundebjerggårdsvej 228, 2740 Skovlunde (02) 94 44 92.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palmatokes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.
Kontor: Centret, Skolegade 53, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Oskar Larsen, Indre Ringvej 199,2, 7000 Fredericia, tlf. (05) 92 58 33. Kontor Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.
Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.
Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45.
Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 25 18 29.
Aksel Jørgensen, Varnæsvej 33, 5700 Svendborg. (09) 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Dyssekilde, Ganløse, 2760 Måløv. (03) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82.
Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.
Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Gartner Christen Karstensen, Stadionvej 20, Øsby, 6100 Haderslev. (04) 58 41 65.
Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.
Randers afd.: Else Axelsen Drejer, Kristrupvej 21a, 8900 Randers. (06) 42 17 70.
Kass.: Jenny Fuks, Herman Stillingsvej 68, 8900 Randers. (06) 42 63 61.
Region I: Frits A. Lybek, Ahornvej 5, 9575 Terndrup. (08) 33 57 58.
Århus afd.: Tonny Johansen, Hangøvej 2, 8200 Århus N. (06) 10 15 19.

Kass.: Th. Nielsen, Jens Baggesensvej 66, 8210 Århus V. (06) 16 50 80.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER PÅ SJÆLLAND:

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. (02) 48 56 74.
Kass.: Helge Brinch, Tåstrupgårdsvej 153, 1 tv., 2630 Tåstrup, tlf. (02) 52 01 25.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933 Kibæk. (07) 19 14 92.
Kass.: Axel G. Nielsen, Spangevej 36, 8700 Horsens. (05) 62 24 50.

HORSERÖD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup. (01) 50 33 86.
Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.
Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. (09) 11 92 52.
Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 98 11 77.
Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. (01) 65 82 12.
Kass.: Moses Katznelson, Spurvegården 30, 2650 Hvidovre. (01) 75 37 05.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt by. Henvendelse til: Alfred Bertelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.
Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se øverst bladets side 2.
»Nors Hovedgård:« Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henvendelse: Alex Binnebal, (07) 98 11 95 eller Otto Laugesen, (07) 74 16 64.
Smidstruphytten: Ejers af Gestapofangerne på Sjælland. 4 senge. Henvendelse til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose (02) 48 56 74.